

การประเมินโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน
โรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา

กรกฎาคม 2559

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

อาจารย์ที่ปรึกษา และหัวหน้าภาควิชาการศึกษา ได้พิจารณาการศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง เรื่อง “การประเมินโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัด กำแพงเพชร” เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา ของมหาวิทยาลัยนเรศวร

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เอี่ยมพร หลินเจริญ)

อาจารย์ที่ปรึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สิริินภา กิจเกื้อกูล)

หัวหน้าภาควิชาการศึกษา

มหาวิทยาลัยนเรศวร

ประกาศคุณูปการ

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอื้อมพร หลินเจริญ ที่ปรึกษาและคณะกรรมการทุกท่าน ที่ได้ให้คำแนะนำปรึกษาตลอดจนตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างยิ่ง จนการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง สำเร็จสมบูรณ์ได้ คณะผู้ศึกษาค้นคว้าขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ ดร.ชำนาญ ปาณางษ์ อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร ดร.บุรพา พรหมเจียม อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษา มหาลัยราชภัฏกำแพงเพชร และนายสมศักดิ์ นาคนาม ผู้อำนวยการโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร ที่กรุณาให้คำแนะนำแก้ไขและตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าจนทำให้การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สมบูรณ์และมีคุณค่า

ขอขอบพระคุณผู้บริหาร คณะครู ผู้ปกครอง และนักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์อำนวยความสะดวกและให้ความร่วมมือเป็นอย่างยิ่ง ในการเก็บข้อมูลและตอบแบบสอบถาม

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากการศึกษาค้นคว้าฉบับนี้ คณะผู้ศึกษาค้นคว้า ขออุทิศแต่ผู้มีพระคุณทุกๆ ท่าน

วีรยา บุษชะบา

ชื่อเรื่อง	การประเมินโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียน องค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร
ผู้ศึกษาค้นคว้า	วีรยา นุชชะบา
ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เอี่ยมพร หลินเจริญ
ประเภทสารนิพนธ์	การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง กศ.ม. สาขาวิชาวิจัยและ ประเมินผลการศึกษา,มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2558
คำสำคัญ	การประเมินโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรม

บทคัดย่อ

จุดมุ่งหมายในการศึกษาครั้งนี้ เพื่อประเมินโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร ปีการศึกษา 2558 ใน 4 ด้าน คือ ด้านปฏิบัติการ ด้านความรู้ ด้านพฤติกรรม และด้านผลลัพธ์ โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบ เคิร์กแพตทริก (Kirkpatrick) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครู จำนวน 30 คน นักเรียนจำนวน 320 คน และผู้ปกครองนักเรียนจำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยแบบสอบถามมาตรฐานส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบบทดสอบวัดผลด้านความรู้ และแบบสัมภาษณ์ แล้ววิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการประเมิน พบว่าโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร โดยพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านผ่านเกณฑ์การประเมิน โดยด้านปฏิบัติการตอบสนอง ได้แก่ หลักสูตร วิทยากร สถานที่ บรรยากาศการอำนวยความสะดวกของเจ้าหน้าที่ ด้านระยะเวลาที่เหมาะสมกับเนื้อหา ภาพรวมในด้านปฏิบัติการ อยู่ระดับ ดี ด้านความรู้ ได้แก่ ความรู้ด้านคุณธรรม หลักการปฏิบัติกัมมัฏฐานเบื้องต้น หลักธรรมที่ควรนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ความรู้เกี่ยวกับเยาวชนห่างไกลอบายมุข การเป็นศิษย์ที่ดีของครูบาอาจารย์ โดยนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ ผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 75 ด้านพฤติกรรม ได้แก่ พฤติกรรมที่เปลี่ยนไป และการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน นักเรียนมีพฤติกรรมเกือบทุกข้ออยู่ อยู่ในระดับ มาก และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อองค์กร ทำให้บรรยากาศโรงเรียน ห้องเรียนเป็นระเบียบเรียบร้อย นำเรียนมากขึ้น นักเรียนมีระเบียบวินัย มีสัมมาคารวะ ความประพฤติเรียบร้อย ช่วยเหลือกิจกรรมส่วนร่วมมากขึ้น

Title THE EVALUATION OF THE PRINCIPLE CAMP OF STUDENT
IN KAMPHAENGPHEET ADMINISTRATION ORGANIZATION
SCHOOL

Authors Weeraya Butchaba

Advisor Assistant Professor Auamphorn Linncharoen, Ph.D.

Academic Paper Independent Study M.A. in English,
Naresuan University, 2015

Keywords The Evaluation of the principle camp

ABSTRACT

The research was carried out with the purposes of evaluating the principle camp of student in kamphaengphet administration organization school by Krikpatrick model which 1) assessing the trainees' responses or reaction 2) appraising the trainees' learning in knowledge and attitude 3) assessing the expected changed behaviors and 4) evaluating the training outcome to the trainees' organization. The sample were selected, 30 teachers, 320 students, 15 guardians of the students at kamphaengphet administration organization school. The collecting data were 4 rating scale questionnaires 5 levels. The statistics of analyzing data were percentage, mathematic mean, standard deviation. The results of this research were the reaction, the learning, Behaviors and the results of organization of this project were assessed in the high level

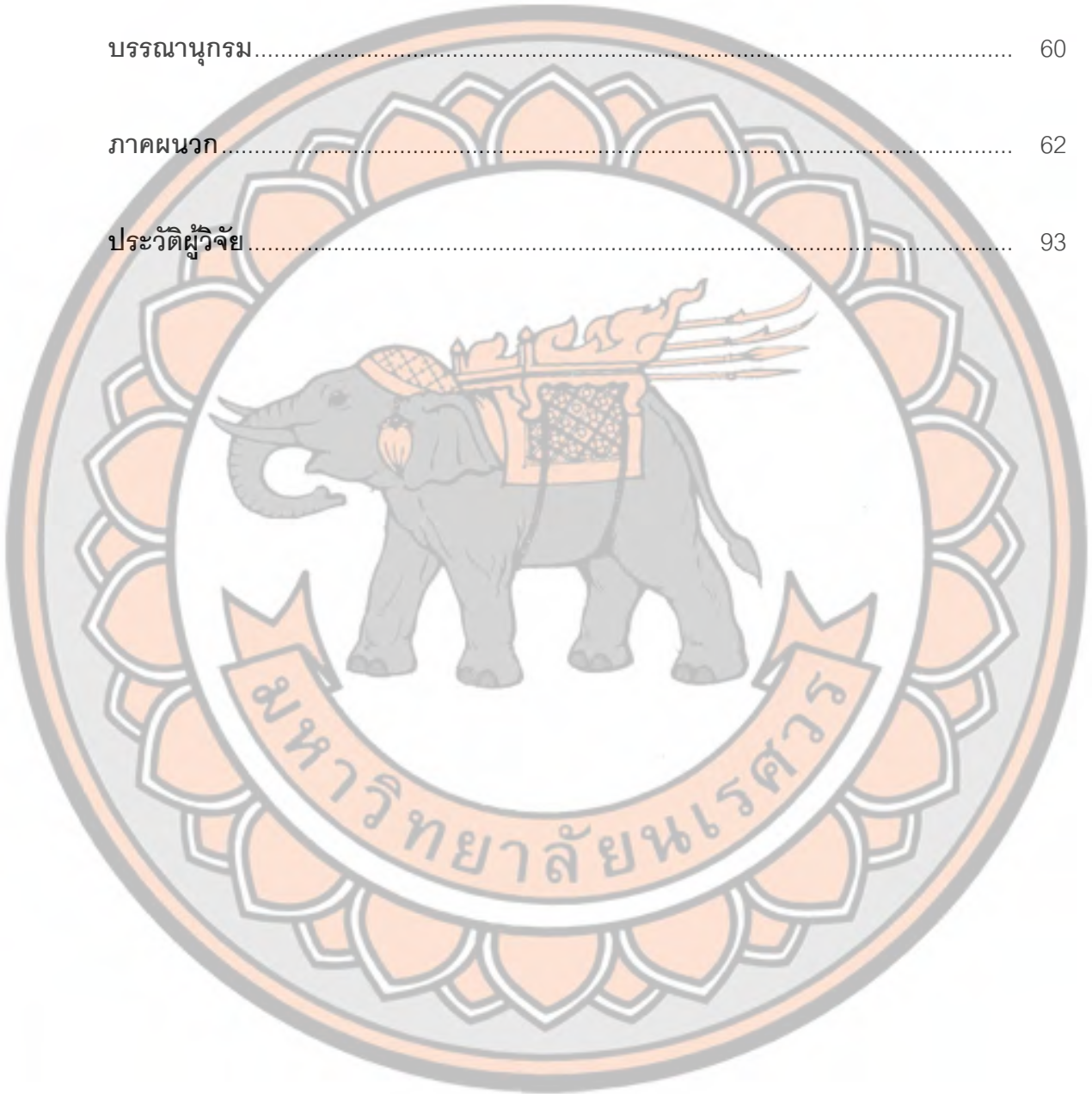
And passed school criterion. The results were as follows, the trainees' reaction were assessed high and passed criterion. The learning assessing was as statistically shown high over the criterion 75 percentage. The expected changed behaviors were the apply the knowledge of life and goodness in discipline. The outcome affecting the organization in school and classroom atmosphere to be orderly neat and tidy with discipline regard and group assistance.

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
จุดมุ่งหมายของการประเมิน.....	3
ขอบเขตในการประเมิน.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรม.....	7
มโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการ.....	14
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	27
แหล่งผู้ให้ข้อมูล.....	27
เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน.....	27
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	33
ตอนที่ 1 ผลการประเมินปฏิกิริยาตอบสนองต่อโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรม.....	33
ตอนที่ 2 ผลการประเมินการเรียนรู้ของผู้เข้าค่ายอบรม.....	45
ตอนที่ 3 ผลการประเมินพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงหลังการฝึกอบรม.....	49
ตอนที่ 4 ผลการประเมินผลลัพธ์ที่มีต่อองค์กร.....	53
5 สรุปผลการวิจัย.....	56
อภิปรายผล.....	57
ข้อเสนอแนะ.....	59

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม.....	60
ภาคผนวก.....	62
ประวัติผู้วิจัย.....	93

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 กรอบในการประเมิน.....	31
2 ด้านข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารสถานศึกษาและครู.....	33
3 ด้านปฏิบัติการตอบสนองที่มีต่อโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา และครูในภาพรวมทุกด้าน.....	34
4 ด้านข้อมูลทั่วไปของนักเรียน.....	35
5 ด้านประเมินปฏิบัติการตอบสนองที่มีต่อโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนในภาพรวมทุกด้าน.....	36
6 ผลการประเมินปฏิบัติการตอบสนองที่มีต่อโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนด้านหลักสูตร.....	36
7 ผลการประเมินปฏิบัติการตอบสนองที่มีต่อโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนด้านวิทยากร.....	39
8 ผลการประเมินปฏิบัติการตอบสนองที่มีต่อโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนด้านสถานที่.....	40
9 ผลการประเมินปฏิบัติการตอบสนองที่มีต่อโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ด้านบรรยากาศ.....	41
10 ผลการประเมินปฏิบัติการตอบสนองที่มีต่อโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ด้านการอำนวยความสะดวกของเจ้าหน้าที่.....	43
11 ผลการประเมินปฏิบัติการตอบสนองที่มีต่อโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ด้านระยะเวลาที่เหมาะสมกับเนื้อหา.....	44
12 จำนวนและร้อยละของความรู้เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจหลักธรรม ทางพระพุทธศาสนา.....	45
13 ผลการวัดทัศนคติที่มีต่อการเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม.....	48
14 ผลการประเมินพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปหลังจากการเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม.....	49
15 ด้านการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตรประจำวัน.....	51

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรสังคมและเป็นอนาคตของประเทศ การสร้างเสริมอนาคตที่ดีของเด็กและเยาวชนจึงเป็นภารกิจการสร้างชาติที่ประชาชนทุกภาคส่วนในสังคมจะต้องตระหนักและให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง จากผลการวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2549) และผลจากการวิจัยของสถาบันอุดมศึกษา รวมถึงสถาบันต่างๆที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาสังคม ผลปรากฏว่าสภาพปัญหาที่ท่วมท้นจนถึงขั้นวิกฤตต่อเยาวชน มีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ของสังคมไทย

การพัฒนาเยาวชนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีชีวิตเป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวังโดยผ่านกระบวนการศึกษานั้น นอกจากจะดำเนินการด้วยการสนับสนุนส่งเสริมเยาวชนแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการป้องกันและช่วยเหลือแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับเยาวชน (กระทรวงศึกษาธิการ 2544, หน้า 8) ซึ่งการอบรมคุณธรรม จริยธรรม และพัฒนาจิตแก่เด็ก เยาวชน เป็นหน้าที่ของทุกองค์กรที่จะต้องให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกๆ ตลอดจนให้การสนับสนุนในการเสริมสร้างเด็ก เยาวชนให้เป็นคนดีเป็นที่ต้องการของสังคม และประชาชนทั่วไปให้สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เด็กและเยาวชนที่ขาดคุณธรรมก็เหมือนต้นไม้ที่ขาดรากแก้ว ไม่สามารถเจริญในสภาพแวดล้อมที่ขาดสมดุลเช่นปัจจุบันได้ บ้าน วัด โรงเรียน ตลอดจนสถาบันต่างๆที่เกี่ยวข้องจะต้องให้ความร่วมมือในการจัดอบรมให้ความรู้ที่ถูกต้อง สร้างความเชื่อและความเห็นที่ตรงกัน ตลอดจนติดตาม เฝ้าระวังภัยสังคมต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนอยู่ทุกขณะ ที่สำคัญ คือ สถาบันครอบครัว พ่อแม่ต้องเอาใจใส่ต่อลูกให้มากเป็นพิเศษ สอนลูกให้มีพัฒนาการไปตามวัย สร้างค่านิยมการบริโภคที่ถูกต้อง และเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับลูก

โรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร เป็นโรงเรียนที่มีจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับและหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการมุ่งพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของเยาวชน ตามแนวทางการจัดการศึกษาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 จึงได้มีการจัดทำโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 จนถึงปัจจุบัน และจัดทำอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี ตลอดระยะเวลา 5 ปี จำนวน 5 รุ่น มีนักเรียนเข้าร่วมโครงการประมาณรุ่นละ 300 คน โครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรม จัดทำขึ้นเพื่อให้เด็กและเยาวชนนำธรรมะ

นำหลักคำสอนที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน มีพฤติกรรมที่ดั่งงามเหมาะสม การพัฒนาศีล การพัฒนาจิต การพัฒนาปัญญา ให้เกิดปัญญาในการรู้จักจริง รู้เท่าทันทางเจริญ ทางเสื่อมปัจจัยที่เกี่ยวข้อง รู้วิธีการป้องกัน รู้วิธีแก้ไขปัญหา สร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเองด้วยคุณธรรมให้ผู้ใช้มีชีวิตอยู่อย่างรู้เท่าทันโลก นำพาชีวิตสู่ความสำเร็จเพื่อเกื้อกูลแก่ตนเองและประเทศชาติในที่สุด สามารถนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน มีความเข้าใจในวัฒนธรรมประเพณี ปฏิบัติศาสนกิจและปฏิบัติตนในสภาพต่างๆ ได้ เช่น เป็นบุตรที่ดีของพ่อ – แม่ เป็นศิษย์ที่ดีของครูบาอาจารย์ เป็นเพื่อนที่ดีของเพื่อน เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติและเป็นสาวกที่ดีของศาสนาต่อไป ทั้งนี้กระบวนการในการจัดทำโครงการจำเป็นต้องใช้ทรัพยากร ทั้งด้านงบประมาณและทรัพยากรบุคคล จากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งในการจัดทำโครงการค่าคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้มีความรู้ใหม่ๆ มีเจตคติที่ดี มีพฤติกรรมที่ต้องการ ซึ่งต้องพิจารณาจากสถานการณ์หรือสภาพปัญหาทางสังคมที่สามารถแก้ไขได้ด้วยกระบวนการอบรมและโครงการอบรมแต่ละโครงการ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการประเมินโครงการ (Project Evaluation) ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการปรับปรุงแผนงานและวิธีการดำเนินงาน รวมทั้งการประเมินความสำเร็จของโครงการ ประเมินโครงการยังช่วยให้ทราบข้อเท็จจริงหลายๆอย่างที่เกิดขึ้น ซึ่งสามารถนำมาวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ของโครงการได้ในทุกๆ ด้าน ตามวัตถุประสงค์ที่ผู้ประเมินตั้งไว้ ทั้งในด้านประโยชน์ คุณค่า ความคุ้มค่า ความจำเป็น สถานการณ์และความก้าวหน้าของโครงการ รวมถึงผลสัมฤทธิ์ที่บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเกณฑ์ที่กำหนดไว้หรือไม่ ตลอดจนเป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องหรือตรวจสอบปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อการปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งโครงการดังกล่าวจะคุ้มค่ากับงบประมาณและแรงงานที่ลงทุนไปหรือไม่ เพียงใดนั้น คำตอบเหล่านี้จะได้จากการประเมินโครงการ ทั้งสิ้น เวียร์ชมาและเจอร์ส, อีเบล, มาร์ช และกีออง (Wiersama and Jurs, 1990; Ebel, 1972; Marsh, 2001; Guion, 1998) ได้เสนอว่า จุดมุ่งหมายหลักการประเมินคือการได้ข้อมูลสารสนเทศที่บอกระดับคุณภาพ จุดบกพร่องและจุดเด่นของผู้ถูกประเมิน/สิ่งที่ประเมิน ผลที่ได้จากการประเมินเป็นประโยชน์ในการคัดเลือกการวินิจฉัยข้อบกพร่อง การติดตามความก้าวหน้า การพัฒนาคุณภาพและการบริหารงาน กล่าวได้ว่าจุดมุ่งหมายความสำคัญของการประเมิน คือการที่หน่วยงานหรือองค์กรหรือผู้ถูกประเมินได้รับรู้จุดเด่น จุดด้อย เจ็อนไขปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการดำเนินการ สามารถนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เวียร์ชมาและเจอร์ส, อีเบล, มาร์ชและกีออง (Wiersama and Jurs, 1990; Ebel, 1972; Marsh, 2001; Guion, 1998) อ้างอิงใน นงลักษณ์ วิรัชชัย, รุ่งนภา ตั้งจิตจรเจริญกุล และชยุตม์ ภิรมย์สมบัติ, 2549) ซึ่งโครงการที่ปราศจากการประเมินจะก่อให้เกิดผลเสียหายในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะทำให้

ไม่ทราบความก้าวหน้าปัญหา อุปสรรค ทำให้ไม่มีโอกาสได้แก้ไข ปรับปรุงหรือพัฒนา ความก้าวหน้าของโครงการโดยเฉพาะโครงการอบรม จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการประเมิน เพื่อให้เกิดผลที่สอดคล้องกับความต้องการ และเกิดประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร มีคุณภาพ และเกิดประสิทธิผลสูงสุด สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการได้เป็นอย่างดี

ผู้วิจัยในฐานะผู้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร ทั้งนี้จากข้อมูลพื้นฐานของการดำเนินโครงการตลอดระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา พบว่ายังไม่มีมีการประเมินโครงการที่เป็นระบบเพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศ มีเพียงการรายงานผลการดำเนินกิจกรรมเท่านั้น ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการประเมินโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชรขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับผู้บริหารโครงการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในโครงการ สำหรับนำไปปรับปรุง และพัฒนาโครงการให้เกิดประโยชน์ให้เป็นไปอย่างมีระบบ เหมาะสมและมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลดียิ่งขึ้นต่อการทำโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรมในครั้งต่อไป ซึ่งในการประเมินโครงการครั้งนี้ได้ประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินของเคิร์กแพตทริค (Kirkpatrick's Training Evaluation) ซึ่งคาดว่าเป็นรูปแบบการประเมินที่มีความเหมาะสมกับโครงการอบรมดังกล่าว สามารถวัดผลในแต่ละระดับของการประเมิน โดยเริ่มต้นจากการวัดผลที่แสดงถึง ปฏิกริยาตอบสนองต่อการอบรมในขั้นต้นของผู้เข้ารับการอบรม เช่นการความพึงพอใจต่อการอบรม เป็นต้น ซึ่งผลการประเมินดังกล่าวจะเป็นพื้นฐานของการประเมินในขั้นการเรียนรู้ และผลของการเรียนรู้จะเป็นพื้นฐานของการประเมินขั้นพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป และผลการประเมินขั้นพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปจะเป็นพื้นฐานของการประเมินในขั้นผลลัพธ์ต่อองค์กรต่อไป ซึ่งจะทำให้ได้สารสนเทศเกี่ยวกับการอบรมว่าได้ให้อะไรหรือเกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานในลักษณะใดบ้าง สมควรยุติโครงการไว้ชั่วคราวก่อน หรือเห็นควรให้ดำเนินการต่อไปเรื่อยๆ รวมทั้งควรปรับปรุงหรือพัฒนาในส่วนใดบ้าง อย่างไร

จุดมุ่งหมายของการประเมิน

การวิจัยในครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อการประเมินโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร ใน 4 ประเด็นต่อไปนี้

1. เพื่อประเมินปฏิกริยาตอบสนอง ความรู้สึก หรือความพึงพอใจของผู้เข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม
2. เพื่อประเมินการเรียนรู้ ด้านความรู้ และทัศนคติที่มีต่อการเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม
3. เพื่อประเมินพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปหลังการเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม และการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

4. เพื่อประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อองค์กร หรือผลกระทบต่อองค์กร

ขอบเขตในการประเมิน

การประเมินในครั้งนี้ ประยุกต์ใช้กรอบความคิดการประเมินโครงการตามรูปแบบของ เคิร์กแพตทริค (Kirkpatrick) โดยมีขอบเขตในการประเมิน ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากร

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการประเมินครั้งนี้ ประกอบด้วย

- 1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน
- 1.2 ครูผู้สอน จำนวน 29 คน
- 1.3 นักเรียนผู้เข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม ในปีการศึกษา 2558 จำนวน 1 รุ่น ระหว่างวันที่ 26 - 28 สิงหาคม 2558 รวมทั้งสิ้นจำนวน 320 คน
- 1.4 ผู้ปกครองของนักเรียน จำนวน 15 คน

2. ขอบเขตด้านการประเมิน

การประเมินโครงการดังกล่าว จะประเมินในด้านต่อไปนี้

- 2.1 ด้านปฏิริยาตอบสนอง ความรู้สึก และความพึงพอใจของผู้เข้าค่ายโครงการค่ายคุณธรรม จริยธรรม
- 2.2 ด้านการเรียนรู้ โดยวัดจากผลการเรียนรู้ คลอบคลุมทั้งทางด้าน ความรู้และทัศนคติ
- 2.3 ด้านพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปหลังการอบรม เป็นการประเมินผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่คาดหวัง
- 2.4 ด้านผลลัพธ์ต่อองค์กร รวมถึงข้อดี หรือผลกระทบอื่นๆ ต่อองค์กร

นิยามศัพท์เฉพาะ

การประเมิน หมายถึง การติดตามตรวจสอบการดำเนินกิจกรรม โดยการวัดผลของการปฏิบัติของผู้เข้ารับการอบรมเพื่อกำหนดเป็นค่าระดับ แล้วนำค่าที่ได้เปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อประเมินออกมาว่าอยู่ในระดับใด เช่นระดับดี หรือไม่ดี ระดับผ่าน หรือไม่ผ่าน

โครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรม หมายถึง โครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 ที่ดำเนินการในระหว่างวันที่ 26-28 สิงหาคม 2558 ณ วัดป่าไทรงาม อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร เป็นเวลา

จำนวน 3 วัน 2 คืน เป็นการฝึกอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาและหลักปฏิบัติตนที่ถูกต้องเหมาะสมต่างๆ

การประเมินโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรม หมายถึง กระบวนการติดตาม ตรวจสอบผลการดำเนินโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรม โดยการวัดผลเพื่อประมาณค่าโครงการ โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดเพื่อให้ได้ทราบผลการดำเนินโครงการว่ามีระดับเป็นอย่างไร โดยมีการประเมิน 4 ด้าน ดังนี้

ประเมินปฏิกิริยาตอบสนอง หมายถึง กระบวนการพิจารณาตัดสินระดับปฏิกิริยาตอบสนองต่อโครงการ ครอบคลุมถึงความพึงพอใจด้านต่างๆ เช่นความเหมาะสมของหลักสูตร วิทยากร สถานที่ บรรยากาศ การอำนวยความสะดวกของเจ้าหน้าที่ และความเหมาะสมของระยะเวลากับเนื้อหา

ประเมินการเรียนรู้ หมายถึง การประเมินด้านความรู้ และทัศนคติต่อการเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม ว่าในแต่ละด้านมีระดับการเรียนรู้ด้านเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ มากน้อยเพียงใด

ประเมินพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปหลังได้รับการอบรม หมายถึง การประเมินคุณลักษณะพฤติกรรมของผู้เข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งการประเมินพฤติกรรมจะเอื้อให้การพิจารณาตัดสินว่าโครงการมีประสิทธิผลและบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้ ได้แก่ ด้านพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อองค์กร หมายถึง ผลกระทบที่มีต่อโรงเรียนหลังจากดำเนินโครงการและข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินโครงการด้านอื่นๆ

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ได้ทราบปฏิกิริยาตอบสนอง ความรู้สึก หรือความพึงพอใจของผู้เข้าค่ายโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรม เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพิจารณาวางแผนแก้ไข และจำกัดขอบเขตของวัตถุประสงค์ของโครงการให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
2. ได้ทราบการเรียนรู้ โดยตรวจสอบผลการเรียนรู้ ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ และทัศนคติว่าอยู่ในระดับใดเหมาะสมที่จะช่วยให้สามารถกำหนดเทคนิค หรือกิจกรรมในโครงการหรือรูปแบบการดำเนินงานของโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรม ให้สามารถบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
3. ได้ทราบพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปหลังการเข้าค่าย ว่ามีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตามที่คาดหวังไว้หรือไม่ ที่จะช่วยให้โครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรม บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ รวมทั้งทราบจุดอ่อน จุดบกพร่องของกระบวนการที่มีผลต่อพฤติกรรมที่สมควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

4. ได้ทราบผลลัพธ์ที่มีต่อองค์กร มีผลดี หรือผลกระทบบ ต่อองค์กรอย่างไรบ้าง มีคุณค่า หรือประโยชน์ของโครงการ ความคุ้มค่าในการดำเนินการ และความจำเป็นของโครงการ ซึ่งจะเป็น ข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารเกี่ยวกับการจัดทำโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรมต่อไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการ ค่ายคุณธรรมจริยธรรม โดยได้กำหนดกรอบศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรม

- 1.1 ความหมายของคุณธรรม จริยธรรม
- 1.2 พฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม
- 1.3 ความสำคัญของการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม
- 1.4 การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชน
- 1.5 การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเยาวชนด้วยกระบวนการจัดค่ายคุณธรรม

2. มโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการ

- 2.1 หลักการ และแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินโครงการ
- 2.2 แนวคิดและแนวทางการประเมินโครงการตามรูปแบบการประเมินโครงการของ เคิร์กแพตทริค (Kirkpatrick)
- 2.3 ความเป็นมาของโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรม

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรม

1. ความหมายของคุณธรรม จริยธรรม คุณธรรม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายไว้ว่าคุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงามความดีคุณธรรมเป็นแนวทางในการประพฤติตนเพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างร่มเย็นเป็นสุข คุณธรรมมีหลายรูปแบบ เช่น คุณธรรมในรูปของศีลธรรมหรือรูปแบบของค่านิยมเชิงจริยธรรม หรือจริยธรรมในรูปแบบของธรรมะ ทั้งนี้คุณธรรมยังหมายรวมถึงค่านิยมในสังคม ได้แก่ กฎหมายระเบียบ ข้อปฏิบัติต่างๆ ซึ่งคุณธรรมทั้งหลายเหล่านี้บางครั้งก็เป็นความรู้สึก เช่น หิริโอตตัปปะ เป็นต้น และบางครั้งก็เป็นพฤติกรรมจากการกระทำ เช่น การให้ทาน การมีสัมมาอาชีวะ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีบุคคลที่กล่าวถึงความหมายของคุณธรรมไว้ ดังนี้

วคิน อินทสระ (2541, หน้า 106) ได้กล่าวว่าคุณธรรมหมายถึง อุปนิสัย อันดีงามซึ่งสั่งสมอยู่ในดวงจิตของมนุษย์ โดยอุปนิสัยดังกล่าวนี้ได้มาจากความพยายามและความประพฤติที่ได้ปฏิบัติติดต่อกันมาเป็นเวลายาวนาน

บัวหลวง แสงสว่าง (2548, หน้า 20) อธิบายว่าคุณธรรมหมายถึง สภาพ คุณงามความดีที่มีอยู่ในตัวบุคคล ซึ่งได้สั่งสมมาจากประสบการณ์ที่ดีเป็นคุณภาพของจิตใจที่ส่งเสริมให้จิตใจดีงาม จนประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เหมาะสมที่ควร และฝังอยู่ในจิตใจ ได้แก่

1. คุณธรรมทางสติปัญญา หมายถึงความรู้ทางทฤษฎีและความรู้ทางปฏิบัติที่ส่งผลต่อความมีเหตุผลและการกระทำหน้าที่

2. คุณธรรมทางศีลธรรม คือ ความมีจิตสำนึกในสิ่งที่ดีงามและเหตุผลคุณธรรมทางศีลธรรมไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและไม่ได้ติดตัวมาแต่กำเนิด แต่เป็นคุณลักษณะที่เป็นนามธรรม

สรุปได้ว่า คุณธรรม หมายถึง คุณงามความดี หลักการประพฤติที่ดีงาม ที่มีคุณค่าแก่ผู้ยึดถือและปฏิบัติตาม เป็นแรงผลักดันให้บุคคลนั้นประพฤติปฏิบัติตนในทางที่ถูกต้องและดีงาม

จริยธรรม

จริยธรรมเป็นการแสดงออกถึงความประพฤติและการปฏิบัติตามความคิดที่ถูกต้องเหมาะสมละเว้นในสิ่งที่ควรละเว้น กระทำในสิ่งที่ควรกระทำด้วยความฉลาด รอบคอบ รู้เหตุผล ปฏิบัติถูกต้องตามกาลเทศะ อันจะนำความรุ่งเรืองและความสงบสุขมาสู่สังคมซึ่งพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายของจริยะไว้ว่า เป็นความประพฤติ กิริยาที่ควรประพฤติ ส่วนคำว่าธรรม คือ คุณความดี หลักประพฤติปฏิบัติในศาสนา ความจริง ความยุติธรรม ดังนั้นจริยธรรมจึง หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม นอกจากนี้ยังมีบุคคลสำคัญให้ความหมายของจริยธรรมไว้ ดังนี้

ปราณี วิธวานิชย์ (2542, หน้า 4) กล่าวว่าจริยธรรมหมายถึง ความประพฤติและการปฏิบัติที่ถูกต้อง เป็นความประพฤติที่ดีงามสมควรอย่างยิ่งที่จะปฏิบัติสืบต่อไปและถือว่าจริยธรรมเป็นหน้าที่โดยตรงของคนทุกคนที่จะต้องปฏิบัติ

บัวหลวง แสงสว่าง (2548, หน้า 22) อธิบายไว้ว่า จริยธรรมประกอบด้วย คำว่า จริยะ หมายถึงความประพฤติหรือกิริยาที่ควรประพฤติกับคำว่าธรรมหมายถึงคุณธรรมความดี ความชอบ ความถูกต้องเมื่อรวมกันเป็นจริยธรรมจึงหมายถึงการประพฤติปฏิบัติที่ดีงามอันเกิดจากการมีคุณธรรมในจิตใจเป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นจริยธรรมเป็นเรื่องของการประพฤติปฏิบัติ เป็นพฤติกรรมภายนอก

จากความหมายของจริยธรรมดังกล่าวข้างต้น พอจะสรุปได้ว่าจริยธรรม หมายถึง การประพฤติดี ประพฤติชอบ ทั้งกาย วาจาและใจ การปฏิบัติที่ดีงามอันเกิดจากการมีคุณธรรมในจิตใจ เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น

2. พฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม

ในปัจจุบันมีผู้กล่าวถึงความสำคัญด้านคุณธรรม จริยธรรมกันมากขึ้นเนื่องจากสภาพปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมได้แสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดถึงความบกพร่องและความเสื่อมโทรมทางความประพฤติปฏิบัติของคนทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมเมืองที่มีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ อย่างรวดเร็ว อิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกที่มุ่งเน้นทางด้านวัตถุและการแสวงหาความสุขสบายให้กับชีวิตด้วยการพัฒนาอุปกรณ์เครื่องใช้ เครื่องอำนวยความสะดวกและรูปแบบของความเป็นไปในลักษณะต่างๆ ได้แพร่กระจายสู่สังคมไทยอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว การติดต่อสื่อสารและเทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นสิ่งจูงใจให้คนในชนบทอพยพเคลื่อนไหวก้าวเข้าสู่สังคมเมืองอย่างมากมายต่อเนื่องก่อให้เกิดการแข่งขันเพื่อความอยู่รอดของตนเอง ส่งผลต่อจิตใจของผู้คนที่มุ่งประโยชน์ของตนเป็นหลักโดยไม่คำนึงถึงความทุกข์ยากเดือดร้อนของผู้อื่น การช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในสังคมไทยลดน้อยลงไปทุกที นับวันยิ่งเพิ่มพูนปัญหาให้กับสังคมมากขึ้นเป็นเท่าทวีคูณ มีสถาบันหรือบุคคลสำคัญที่แสดงทัศนะเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมไว้ ดังนี้

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2540, หน้า 3) ได้อธิบายไว้ว่า พฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม หมายถึงการที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบ หรืองดเว้นการแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมในสังคมนั้น พฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมเป็นสิ่งที่สังคมให้ความสำคัญมากกว่าลักษณะอื่นๆ เช่น ความรู้ เจตคติ หรือเหตุผลเชิงคุณธรรม จริยธรรม เพราะการกระทำที่ดีและเลวของบุคคลนั้นจะส่งผลต่อความสงบสุขและความทุกข์ของคนในสังคม

พอสเสเด (Villagas Posada, 1994. อ้างอิงใน ศราวุธ ประกอบแสง, 2551, หน้า 18) ประมวลข้อคิดเห็นเพื่อกำหนดความหมายของพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมให้แคบเข้ามาและแยกออกจากพฤติกรรมประเภทอื่นๆ ได้อย่างชัดเจน โดยระบุว่าพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมมีลักษณะ 4 ประการที่สำคัญ ดังนี้

1. พฤติกรรมปฏิบัติตามคุณธรรมหรือค่านิยมหนึ่งๆ เช่น ความซื่อสัตย์ ความรักสามัคคี ความอดทน อดกลั้น อดออม ความรักชาติ เป็นต้น
2. พฤติกรรมให้คุณให้โทษแก่ผู้อื่นอย่างเหมาะสมและยุติธรรม การทำให้เกิดผลดีแก่ผู้ที่สมควรได้รับและการให้โทษแก่ผู้ที่สมควรได้รับโทษ ซึ่งอาจจะระบุไว้ในกฎหมายหรือหลักศีลธรรมต่างๆ หรือตามการประเมินอย่างมีหลักการของผู้ที่เกี่ยวข้อง
3. พฤติกรรมปฏิบัติตามหลักศาสนา เช่น ทาน ศีล สมาธิ เป็นต้น

4. พฤติกรรมการปฏิบัติงานเพื่องานมากกว่าเพื่อเงินหรือเพื่อลาภยศ สรรเสริญ ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญรองลงมาจากความสำเร็จของงาน การกระทำสิ่งใดให้ประสบความสำเร็จโดยการใช้ความโลภ โกรธ หลงให้น้อยลงที่สุดก็นับว่าเป็นพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมที่น่ายกย่องแล้ว

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า พฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม เป็นการแสดงออกถึงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของบุคคลในสังคม และปฏิเสธการแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของตนเอง ในสังคมพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมมีความสำคัญต่อความสงบสุขและความมั่นคงของสังคมเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของสมาชิกในสังคมทุกคนทุกภาคส่วนที่จะต้องอบรมและปลูกฝังเยาวชนของเราให้เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมที่พึงประสงค์อย่างยั่งยืนสอดคล้องกับการดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามโครงการคุณธรรมนำความรู้ของสถานศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 7

3. ความสำคัญของการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม

คุณธรรมและจริยธรรมเป็นข้อควรประพฤติที่มีความถูกต้องดีงามเป็นแนวทางแห่งการยึดถือประพฤติปฏิบัติ แต่ลำพังในแนวทางแห่งความดีถูกต้องนั้นไม่เพียงพอที่จะจูงใจให้คนปฏิบัติหรือประพฤติตนให้เป็นคนดีได้ เรื่องการสร้างคุณธรรมจริยธรรมเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก ความคิดเรื่องคุณธรรมเมื่อสัมพันธ์กับหน้าที่ ยกตัวอย่างได้ว่าเมื่อผู้ทำหน้าที่สมบุรณ์ผู้นั้นมักกล่าวได้ว่าขาดคุณธรรมแต่ผู้ทำหน้าที่สมบุรณ์ยังไม่แน่ว่าจะเป็นผู้มีคุณธรรม อาจทำหน้าที่เพราะกลัวถูกลงโทษทางวินัยเพราะกลัวความผิด โดยไม่ใช่เพราะความรู้สึกในทางดีงามจากจิตใจที่แท้จริงของผู้นั้นได้ แต่ถ้าผู้นั้นมีความรู้สึกในทางดีงาม มีความยินดีพอใจในการปฏิบัติและเชื่อว่าการทำผิดหน้าที่เป็นสิ่งที่ไม่ดีไม่ทำผิด อย่างนี้จึงถือว่าผู้นั้นมีคุณธรรม คุณธรรมแสดงออกถึงหน้าที่ คนที่มีคุณธรรมเป็นผู้ที่รักหน้าที่ของตนเองและทำหน้าที่อย่างดีที่สุด

ดังที่กล่าวมานั้นจะเห็นว่า คุณธรรมจริยธรรมมีคุณค่าและมีความสำคัญทั้งต่อตัวบุคคลและต่อสังคมส่วนรวม เนื่องจากการดำเนินชีวิตให้อยู่ได้ในสังคมอย่างมีความสุขนั้น ต้องเริ่มจากตนเองก่อนและจากการคิดดี ทำดี เป็นผลต่อเนื่องถึงสังคมดีและมีสันติภาพนั่นเอง

4. การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชน

ผลการศึกษาวิจัยสภาพปัญหาของเด็กและเยาวชน จากผลการวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา และผลการวิจัยของสถาบันอุดมศึกษารวมทั้งสถาบันต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาสังคม และการปลูกฝังคุณภาพจริยธรรมของประชาชน ผลปรากฏว่า สภาพปัญหาที่ท่วมท้นจนถึงขั้นวิกฤติต่อเยาวชนและคนไทย ใน 12 เรื่องคือ

1. ระดับสติปัญญาของเด็กไทย (Intellectual Quotient) มีแนวโน้มลดลงจนน่าเป็นห่วง ในรายงานการศึกษาและข้อค้นพบของมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติและสภาพพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ล้วนชี้ตรงกันว่าเด็กเกือบร้อยละ 50 มีความเสี่ยงต่อการมีไอคิวน้อยกว่า 90 ที่เข้าชั้นเรียนรู้ช้า
2. สภาพร่างกายที่อ่อนแอลง ขาดภูมิคุ้มกันทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ เด็กจำนวนไม่น้อยที่ติดสารเสพติด เช่น ยาบ้า บุหรี่ สุรา เป็นต้น การบำบัดรักษาและการป้องกัน แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นไม่สามารถเยียวยาและช่วยเหลือเด็กได้ในสถานการณ์ที่เป็นอยู่
3. วุฒิภาวะทางอารมณ์ พฤติกรรมและการแสดงออกแฝงไปด้วยความก้าวร้าวรุนแรงในการดำเนินชีวิตและการแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น สภาวะทางอารมณ์เหล่านี้ถูกกระตุ้นจากสื่อลามก อนาจาร เกมที่รุนแรง การกระตุ้นทางเพศและอารมณ์ที่แปรปรวนอันเกิดจากการไร้ความต้องการที่มีมากขึ้น
4. เด็กวัยใสที่อ่อนเยาว์แต่กลับเรียนรู้เรื่องเพศเร็วกว่าวัยที่ควรจะเป็นในรายงานการศึกษา และผลการสำรวจของสถาบันการศึกษาหลายแห่งพบว่า เด็กชายอายุ 10 - 11 ขวบ บางคนเริ่มเรียนรู้การมีเพศสัมพันธ์กันแล้ว เฉลี่ยของเด็กไทยที่มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกมีอายุลดน้อยลงตามลำดับ
5. การแสวงหาความรู้ ความสุข และการมีเพื่อนใหม่ทางอินเทอร์เน็ต ในขณะที่ครอบครัวไทย สถาบันการศึกษามีการตื่นตัว จัดซื้อและจัดหาในเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศ คอมพิวเตอร์ เพื่อหวังให้เด็กและเยาวชนก้าวทันไปกับกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งในข้อเท็จจริงแล้วคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ต้องรู้จักใช้ให้ถูกทาง
6. วัตถุนิยมเป็นตัวตั้งในการสร้างค่าคุณค่าเชิงปริมาณ เด็กและเยาวชนไทยถูกหล่อหลอมมายาวนานให้ยึดติดกับบริโภคนิยม สินค้าราคาแพง การเสพและการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือย
7. การให้ความสำคัญกับตนเองมากกว่าส่วนรวม นับเป็นแนวโน้มที่ยิ่งชัดเจนต่อคุณลักษณะของคนรุ่นใหม่ที่มองตนเองเป็นศูนย์กลางของความสุข ฟุ้งพอใจและ การได้รับประโยชน์ที่ขาดจิตสำนึก ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้อื่น สังคม โดยส่วนรวม คุณธรรม การเสียสละเพื่อคนอื่น การบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม
8. เด็กจำนวนไม่น้อยขาดรากเหง้าทางศาสนา ศีลธรรม วัฒนธรรม สูญสิ้นความภาคภูมิใจในความเป็นคนไทย การห่างไกลจากระเบียบแบบแผนที่ดีงามในอดีต ที่ให้ความสำคัญกับระบบคุณค่าความละเอียดอ่อน ความประณีตของศาสนา วัฒนธรรม คตินิยม ภูมิปัญญาท้องถิ่น สิ่งเหล่านี้เด็กไทยมีความสำนึกที่อ่อนลง

9. เกิดสภาวะความเครียด การกดดันจากการแข่งขัน มีวัฒนธรรมเจียบเก็บตัวและแยกตัว
เองจากคนในครอบครัว การหย่าร้างในคู่สมรสในแต่ละครอบครัวมีอัตราเพิ่มขึ้น ล้วนบ่งบอกสภาวะและ
อาการเครียดกดดัน และไร้ความสุขของเด็กไทยได้ดีทีเดียว

10. การมองความสำเร็จในเชิงตัวบุคคลมากกว่าการใช้ความเป็นหลักการและเหตุผล
มีความคิดที่เป็นรูปสำเร็จ (Package) การลอกเลียนแบบ (Copy) ที่เป็นไปตามค่านิยมที่ชาดการ
ไต่ร่ตรงอย่างรอบคอบ

11. การเล่นพนันบอล การมีหนี้สินจนมีผลเสียต่ออนาคตของเด็กและเยาวชน การ
ขยายตัวของกีฬา บันเทิง และการพนันกำลังเป็นที่นิยม เพราะมีทั้งความสนุกสนาน ตื่นเต้น การได้
เสียที่เพิ่มความเข้มข้นเร้าใจมากยิ่งขึ้น เด็กและเยาวชนไม่น้อยได้เข้าไปสู่วงจรพนันบอลอย่างถอน
ตัวไม่ขึ้น เป็นหนี้สิน ถูกขู่ทำร้ายร่างกาย หลบหนีจากครอบครัวและโรงเรียนจนเสียอนาคตในที่สุด

12. เด็กทำงานหนักไม่เป็น เด็กจำนวนไม่น้อยเติบโตขึ้นมากับความสะดวสบายใน
รูปแบบต่างๆ เช่น นอนในห้องปรับอากาศ อาบน้ำอุ่น ดูโทรทัศน์ เล่นอินเทอร์เน็ต เดินเล่นจับจ่าย
ในห้างสรรพสินค้า ลักษณะนิสัยบางด้านจึงดูหยาบโหย่ง ไม่สู้งาน รักความสะดวสบาย

จากสภาพปัญหาที่เกิดกับเด็กและเยาวชนไทย จำเป็นต้องมีการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับ
เด็กและเยาวชนไทย ซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญของชาติ โดยเฉพาะประเทศไทยมีทุน
ทางสถาบันที่น่าพาประเทศไทยให้อยู่เย็นเป็นสุขสืบมาช้านาน ได้แก่ สถาบันศาสนา ซึ่งนับเป็น
สถาบันที่มีความสำคัญต่อความมั่นคงของชาติสถาบันหนึ่ง เนื่องจากความสำคัญของศาสนาได้
หล่อหลอมบุคคลให้เกิดการพัฒนาเป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรมและพัฒนาสังคมให้เป็นสังคมที่มีคุณภาพ

5. การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเยาวชนด้วยกระบวนการจัดค่ายคุณธรรม

เด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรสังคมและเป็นอนาคตของประเทศ การสร้างเสริม
อนาคตที่ดีของเด็กและเยาวชนจึงเป็นภารกิจการสร้างชาติที่ประชาชนทุกภาคส่วนในสังคมจะต้อง
ตระหนักและให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง จากผลการวิจัยของสำนักเลขาธิการสภาการศึกษา (2549)
และผลการวิจัยของสถาบันอุดมศึกษา รวมทั้งสถาบันต่างๆที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาสังคม ผลปรากฏ
ว่าสภาพปัญหาที่ท่วมท้นจนถึงขั้นวิกฤติต่อเยาวชน เป็นแนวโน้มที่เกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ของ
สังคมไทย ด้วยปัจจัยข้อมูล การศึกษา ดัชนีบ่งชี้ การสำรวจที่เป็นปัจจุบันล้วนระบุถึงความเลียง
และความเป็นไปของคุณลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ ในข้อสรุปเบื้องต้นทุนทางสังคมไม่ว่าจะเป็น
หน่วยทางครอบครัว โรงเรียน ชุมชน วัด สถาบัน และหน่วยงานต่างๆ ล้วนอยู่ในภาวะอ่อนแอ ผู้กร่อน
บทบาทลดลงและข้อสำคัญยิ่ง คือ การแยกส่วนกันทำหน้าที่ ชาดการเชื่อมโยงประสานสัมพันธ์ ไม่มี
ศักยภาพ (Empowerment) ในองค์รวมที่ดูแลเชิงคุณภาพได้มากนัก ในทางตรงข้ามองค์กรทาง

อาชญากรรม สิ่งแวดล้อมชั่วร้ายอันตรายกลับขยายตัวอย่างรวดเร็ว เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายมีอำนาจในทางการเมืองและผ่านกลไกรัฐมากขึ้น ภาระงานเป็นธุรกิจขนาดใหญ่ที่หลากหลายซับซ้อนแต่มีกลุ่มเป้าหมายคือเด็กและเยาวชนเป็นหลัก มีทั้งอิทธิพลการครอบงำความคิด การให้ความหมายและการให้คำตอบที่สนับสนุนค่านิยมที่ผิดๆ หากสังคมไทยยังปล่อยปละละเลยไม่คิดร่วมมือช่วยกันมีมติสังคมสิ่งแวดล้อมที่เป็นผลด้านลบอันตรายจะค่อยๆ หล่อหลอมเด็กไทยจนยากแก่การแก้ไขเยียวยา ให้กลับมาเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าที่ดีต่อสังคมได้

การพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีคุณธรรมจริยธรรม มีความมุ่งหมายที่จะนำหลักธรรมทางศาสนามาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นเด็กดี เด็กเก่งเช่นเด็กในอดีต ได้นำร่องโครงการศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม : การเข้าค่ายคุณธรรม และโครงการพัฒนารูปแบบและกลไกการส่งเสริมคุณธรรมเยาวชนโดยสถาบันศาสนา กลุ่มเป้าหมาย คือเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่มีพฤติกรรมไม่รุนแรงสามารถที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เป็นเด็กดีของสังคมได้ ด้วยกระบวนการเข้าค่ายคุณธรรม โดยมีจุดมุ่งหมายเน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม บ่มปราง และสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับเด็กและเยาวชน เพื่อได้เด็กกลุ่มนี้ได้รับการพัฒนาจิตและสร้างเสริมการเรียนรู้ด้วยปัญญาจนสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง มีเหตุผลและคุณธรรมตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนมีจิตสำนึกที่ดีต่อตนเอง และบุคคลอื่น เห็นคุณค่าของการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคมส่วนรวม และมีความตั้งใจจริงที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เป็นคนดีของครอบครัว และไม่กลับมากระทำผิดซ้ำอันเป็นการวางรากฐานชีวิตของเด็กให้มีคุณภาพที่ดีในระยะยาวนำไปสู่การพัฒนาความสามารถและทักษะในการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่น และสามารถเติบโตเป็นผู้ใหญ่อย่างมีสติปัญญาและคุณภาพพึ่งตนเองได้ และมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส และพัฒนากิจการของชุมชนจนเป็นที่ยอมรับของสังคม

หลักคิด

การจัดค่ายคุณธรรม มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน ดังนี้

1. เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนให้เป็นเด็กดีตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา

2. เป็นการวางรากฐานชีวิตของเด็กและเยาวชนให้มั่นคงยั่งยืนในอนาคต

3. เป็นการฟื้นฟูเอกลักษณ์ของเด็กไทยที่พึงประสงค์ให้กลับคืนสู่สังคมไทย

สิ่งที่เด็กและเยาวชนได้รับจากการเข้า “ค่ายคุณธรรมจริยธรรม”

1. เด็กรู้จักเลือกหาแหล่งความรู้และแบบอย่างที่ดี

2. เด็กรู้จักจัดระเบียบชีวิตและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม

3. เด็กมีแรงจูงใจที่ถูกต้อง

4. เด็กได้รับกำลังใจที่จะพัฒนาศักยภาพของตนให้เต็มที่

5. เด็กมีทัศนคติและค่านิยมที่ดี
6. เด็กมีความกระตือรือร้น ขวนขวาย ไม่ประมาท
7. เด็กรู้จักคิดพิจารณาให้เกิดปัญญาที่จะรู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง

จากหลักความคิดในการจัดทำค่ายคุณธรรมจริยธรรม เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้เป็นเด็กดีตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา เป็นการวางรากฐานชีวิตให้มั่นคง ยั่งยืนในอนาคต และสิ่งที่ดีๆ เด็กและเยาวชน จะได้รับจากการเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรมนั้น คือ รู้จักจัดระเบียบชีวิตและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม มีแรงจูงใจที่ถูกต้อง มีทัศนคติและค่านิยมที่ดี และพัฒนาศักยภาพของตนอย่างเต็มที่

มโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการ

1. หลักการ และแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการ เกี่ยวข้องและมีความสำคัญต่อบุคคลและองค์การตลอดจนผู้รับบริการเป็นอย่างมาก จึงได้รับความสนใจ เพราะทำให้ทราบความก้าวหน้าของการดำเนินงาน และผลผลิตของโครงการ ตลอดจนผลการประเมิน จะเป็นข้อมูลและเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจของผู้บริหารในระดับสูงได้มีผู้ให้ความหมายของการประเมินโครงการไว้หลายท่าน ดังนี้

นิศา ชูโต (2538, หน้า 8 - 9) สรุปความหมายของการประเมินโครงการว่า เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นระบบ มีการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาวิธีการในการปรับปรุงการดำเนินโครงการ ให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2547, หน้า 2) กล่าวถึงการประเมินผลโครงการว่า เป็นกระบวนการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการดำเนินโครงการว่าเป็นไปตามหลักเกณฑ์และขั้นตอนที่กำหนดไว้หรือไม่ มีปัญหาและผลกระทบอะไร และบรรลุผลตามเป้าหมายหรือไม่

นอกจากนี้แล้ว **พิสนุ ฟองศรี** (2549, หน้า 68) กล่าวถึงความหมายของการประเมินโครงการตามช่วงเวลาของการดำเนินการไว้ดังนี้

การประเมินก่อนดำเนินโครงการ หมายถึง กระบวนการตัดสินใจคุณค่าของโครงการโดยนำสารสนเทศ หรือผลของการวัดมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อตัดสินใจจัดทำโครงการทดลองหรือนำร่อง ปรับเปลี่ยนหรือระงับโครงการ

การประเมินระหว่างดำเนินการดำเนินโครงการ หมายถึง กระบวนการตัดสินใจคุณค่าของโครงการโดยนำสารสนเทศหรือผลของการวัดมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อปรับปรุงโครงการให้ประสบความสำเร็จ

การประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการ หมายถึง กระบวนการตัดสินคุณค่าของโครงการโดย นำสารสนเทศ หรือผลของการวัดมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อขยายผลปรับเปลี่ยน ก่อนจะดำเนินการต่อไป หรือยกเลิกโครงการ

จากความหมายของการประเมินโครงการดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การประเมินโครงการคือ การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้สารสนเทศด้านต่างๆ แล้วนำมาพิจารณาตัดสินโครงการ ในแต่ละระยะโดยนำสารสนเทศที่ได้ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้เพื่อประกอบการตัดสินใจว่าควรจะดำเนินการต่อหรือปรับเปลี่ยน ปรับปรุง ขยายผลระงับ หรือยกเลิกโครงการ เป็นต้น

ประเภทรูปแบบการประเมิน

ทิสณุ พงศ์ศรี (2549, หน้า 70 - 89) สรุปไว้ว่า รูปแบบการประเมินมีอย่างหลากหลาย ตามวัตถุประสงค์ของการประเมินรูปแบบเกือบทั้งหมดพัฒนามาโดยชาวต่างประเทศ คนไทยได้ พยายามนำรูปแบบเหล่านั้นมาประยุกต์ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น มีนักการประเมินผู้รวบรวมและจำแนก ประเภทการประเมินโครงการได้ 28 ประเภท

รูปแบบการประเมินที่มีอิทธิพลและได้รับความนิยมนำมาใช้กันมากที่สุด 4 รูปแบบคือ รูปแบบการประเมินที่ยึดจุดมุ่งหมายของไทเลอร์ (Tyler) รูปแบบสนองความต้องการของ สเตก (Stake) รูปแบบที่ช่วยในการตัดสินใจแบบชิปปิงของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) และรูปแบบการประเมิน ประสิทธิภาพการอบรมของเคิร์กแพทริก (Kirkpatrick) ส่วนรูปแบบอื่นๆ ที่เน้นกระบวนการและ เริ่มมีใช้กันบ้าง แต่ยังไม่มากนัก ได้แก่ รูปแบบเสริมพลังอำนาจหรือเน้นการมีส่วนร่วม นอกจากรูปแบบ ทั้ง 4 รูปแบบดังกล่าวแล้ว จากรายงานการประเมินที่ผ่านมาพบว่าผู้ประเมินอาจนำรูปแบบการประเมิน มาปรับหรือเน้นการประเมินโดยไม่ยึดรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งตายตัวก็มีมากเช่นกัน ผู้สนใจรูปแบบใด รูปแบบหนึ่งเป็นการเฉพาะสามารถศึกษาจากหนังสือตำราเกี่ยวกับการประเมินเพิ่มเติมได้ สำหรับในที่นี้ จึงขอกล่าวถึงสาระของรูปแบบการประเมินที่ได้รับความนิยมทั้ง 4 รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบการประเมินที่ยึดจุดมุ่งหมาย

ไทเลอร์ได้พัฒนารูปแบบการประเมินที่ยึดจุดมุ่งหมาย (Goal – Based Model) จากแนวคิด ว่าการกระทำใดย่อมมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนหรือถ้ายังไม่ชัดเจน ผู้เกี่ยวข้องก็ต้องอภิปรายหา ข้อสรุปจนชัดเจนก่อน รูปแบบที่คิดขึ้นจึงใช้เพื่อศึกษาความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนหรือ วิชาหลักสูตรระดับต่างๆ โดยมีขั้นตอนที่สำคัญ 5 ขั้นตอน คือเขียนวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมให้ชัดเจน สามารถวัดได้ จากวัตถุประสงค์ที่อยู่ในระดับกว้างหรือเป็นนามธรรมมากกว่ากำหนดเนื้อหา สถานการณ์ที่แสดงถึงการบรรลุวัตถุประสงค์อย่างชัดเจนกำหนดเนื้อหา สถานการณ์ที่แสดงถึงการบรรลุ วัตถุประสงค์อย่างชัดเจน ใช้เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลประเมินผลโดยการเปรียบเทียบข้อมูลกับ วัตถุประสงค์

จากแนวคิดและขั้นตอนรูปแบบการประเมินของไทเลอร์ จะเน้นความชัดเจนของวัตถุประสงค์ ซึ่งมีจุดเด่นคือมีความสะดวกและชัดเจนในการประเมิน แนวคิดนี้ยังมีอิทธิพลมาจนถึงปัจจุบัน เพราะประเมินเปรียบเทียบกันได้ และง่ายต่อการนำไปใช้ ถ้าได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ชัดเจนอย่างไรก็ตามถ้าวัตถุประสงค์ไม่ชัดเจนก็จะมีปัญหาในการประเมิน หรือถ้าวัตถุประสงค์ชัดเจนแล้วก็ยังประสบปัญหาเรื่องการกำหนดเกณฑ์ที่ใช้เปรียบเทียบว่าเป็นเกณฑ์มาตรฐาน

รูปแบบการประเมินที่เน้นการตัดสินคุณค่า

สเตคได้พัฒนารูปแบบการประเมินสนองความต้องการ (Responsive Model) จากแนวคิดว่ามีผู้ต้องการใช้ผลการประเมินหลายฝ่ายเข้ามาเกี่ยวข้อง จึงควรมีสารสนเทศจากการประเมินที่หลากหลายเพื่อสนองความต้องการของแต่ละฝ่ายดังกล่าว ดังนั้นการประเมินจะต้องบรรยายโครงการประเมินอย่างละเอียดครอบคลุมเพียงพอที่จะสนองตอบความต้องการของผู้เกี่ยวข้องได้ การตัดสินจะอาศัยผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ องค์ประกอบสำคัญของรูปแบบการประเมินแบบนี้มี 2 ประการ คือ การบรรยายและการตัดสินคุณค่า ซึ่งมีสาระโดยสรุปดังนี้ การบรรยาย ในส่วนการบรรยายแบ่งย่อยเป็น 2 ส่วนคือ

ความคาดหวังในส่วนนี้ผู้ประเมินหรือผู้บรรยายจะต้องหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงการที่จะประเมินให้มากที่สุด ประกอบด้วยส่วนย่อยที่สำคัญ 3 ส่วน คือ สิ่งนำ (Antecedents) ซึ่งเป็นสภาพของสิ่งที่มีอยู่เป็นพื้นฐานก่อนจะดำเนินการในเรื่องใดๆ โดยสิ่งที่มีอยู่ก่อนกับสิ่งที่จะดำเนินการมีความเกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กัน เช่น คุณสมบัติด้านต่างๆ ของผู้เข้าร่วมโครงการกับกิจกรรมหรือวิธีการฝึกอบรม เป็นต้น การปฏิบัติ (Transactions) เป็นกระบวนการดำเนินกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ เช่น กระบวนการหรือการดำเนินโครงการเป็นต้นผลลัพธ์ (Outcome) เป็นผลที่ได้จากการดำเนินโครงการ เช่น ผลของกิจกรรมในโครงการทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการมีพฤติกรรมหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นต้น

รูปแบบการประเมินที่ช่วยในการตัดสินใจ

สต๊อฟเฟิลบีมได้พัฒนารูปแบบการประเมินที่ช่วยในการตัดสินใจ (CIPP Model) โดยใช้กระบวนการวิเคราะห์สิ่งที่จะประเมินอย่างครอบคลุม เพื่อให้ได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจทางเลือกต่างๆ ของผู้บริหารที่เรียกว่า รูปแบบการประเมิน CIPP (Context Input Process Product Evaluation Model) ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1965 และมีการปรับปรุงมาเรื่อยๆ จนกระทั่งล่าสุด ในปี ค.ศ. 2003 ซึ่งสามารถใช้กับการประเมินโครงการ แผนบุคลากร ผลิตภัณฑ์ องค์การและระบบต่างๆ ได้ (Stufflebeam, p.259) โดยใช้วิธีการเชิงระบบการใช้รูปแบบการประเมิน CIPP อย่างถูกต้องและก่อประโยชน์สูงสุด ต้องลงมือประเมินตั้งแต่ก่อนเริ่มงาน ขณะดำเนินงานและการประเมินหลังจากสิ้นสุดการดำเนินงานแล้ว

รูปแบบการประเมิน CIPP แบ่งการประเมินออกเป็น 4 ส่วน ตามลำดับพัฒนาการของการดำเนินโครงการ 3 ระยะ ดังต่อไปนี้

1. การประเมินก่อนเริ่มดำเนินงาน การประเมินในช่วงนี้ จะเป็นเพื่อวางแผนอันเป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ และวิธีการดำเนินงานจัดทำสิ่งต่างๆ อาจเป็นโครงการกิจกรรมหลักสูตรซึ่งจะทำการประเมินใน 2 ส่วน คือการประเมินบริบท (Context Evaluation) การประเมินบริบทเป็นการประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อกำหนดการดำเนินงานโดยประเมินสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น วิธีการประเมินจะทำการบรรยายและเปรียบเทียบปัจจัยนำเข้าที่ได้รับจริงกับสิ่งที่คาดหวัง บริบทของสังคม เศรษฐกิจ การเมืองที่คาดหวังกับที่เป็นจริง รวมทั้งวิเคราะห์สาเหตุของความไม่สอดคล้องระหว่างความเป็นจริงและสิ่งที่คาดหวังกับที่เป็นจริง การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการตรวจสอบความพร้อมด้านทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินโครงการ ทั้งปริมาณและคุณภาพ ตลอดจนระบบบริหารจัดการที่วางแผนไว้เพื่อวิเคราะห์และกำหนดทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด ที่จะทำให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่ วิธีการประเมินใช้การบรรยายและวิเคราะห์ทรัพยากรที่มีอยู่รวมถึงกลยุทธ์และกระบวนการดำเนินงานที่เป็นไปได้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

การประเมินในข้อนี้ นำไปสู่การวางแผน ซึ่งควรมีการวิเคราะห์ความเหมาะสมของสิ่งที่จะดำเนินการ โดยพิจารณาความสอดคล้อง ความสมบูรณ์ ประสิทธิภาพ ความเหมาะสมของการบริหาร ผลกระทบและความเป็นธรรม ความเป็นไปได้ทั้งด้านแผนงาน แผนเงินและแผนกำลังคน ฯลฯ

2. การประเมินระหว่างดำเนินงานโครงการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินกระบวนการนั่นเอง อันเป็นการศึกษาจุดอ่อนจุดแข็ง ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินโครงการสาเหตุที่ทำให้ไม่สามารถดำเนินโครงการตามแผนได้ เพื่อจัดหาสารสนเทศเพื่อการปรับปรุงการดำเนินโครงการได้อย่างทันทั่วทั้ง การประเมินขั้นตอนนี้จึงมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของโครงการ

3 การประเมินหลังสิ้นสุดโครงการ (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตของโครงการเพื่อจะตอบคำถามให้ได้ว่า การดำเนินโครงการประสบความสำเร็จ ตามแผนที่วางไว้หรือไม่ ผลผลิตเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ คุ่มค่าหรือไม่ การประเมินหลังสิ้นสุดโครงการจะพิจารณาผลลัพธ์ผลกระทบของโครงการทุกๆ ด้าน ซึ่งมักใช้เทคนิคการติดตามผลหรือประเมินผลด้วยการติดตามหลังโครงการเสร็จหรือศึกษาย้อนรอย (Follow up Study หรือ Tracer Study) ผลการประเมินจะให้สารสนเทศ เพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคตของโครงการว่าควรจะคงปรับขยายโครงการหรือควรหยุดโครงการตามเวลาที่กำหนดไว้ หรือควรยกฐานะเป็นโครงการประจำเป็นต้น

การประเมินโดยใช้รูปแบบ CIPP เป็นที่นิยมใช้กันแพร่หลายมากที่สุด โดยเฉพาะการประเมินโครงการต่างๆ เพราะว่าเป็นการประเมินให้สารสนเทศที่ครอบคลุม มีการพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมต่างๆ ประกอบด้วย อย่างไรก็ตามบางครั้งมีการนำรูปแบบการประเมินแบบนี้ไปใช้โดยไม่ครบตามขั้นตอนด้วยการตัดการประเมินบริบทออก ทำให้สารสนเทศที่ได้ลดคุณค่าลงและมีผลต่อการตัดสินใจได้ ซึ่งในการประเมินครั้งนี้จะใช้รูปแบบนี้ เนื่องจากเป็นการประเมินที่ครอบคลุมตั้งแต่เริ่มโครงการจนถึงสิ้นสุดโครงการ เป็นการประเมินที่เป็นระบบง่ายต่อการเข้าใจและการนำไปปฏิบัติ และได้สารสนเทศที่ครอบคลุมโดยประเมินควบคู่กันไปกับการดำเนินโครงการ เพื่อมุ่งหวังที่จะนำผลที่ได้จากการประเมินไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ในการปรับปรุงโครงการต่อไป

นอกจากนี้ รัตน์ บัณฑิต (2540, หน้า 110-113) ได้กล่าวถึง รูปแบบการประเมินซีบีพี เป็นการนำเสนอโดยสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam, D.L.) และคณะซึ่งเป็นสมาชิกในสมาคม Phi Delta Kappa ทั้งนี้ สตัฟเฟิลบีมให้ความหมายของการประเมินว่า หมายถึง “กระบวนการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจต่อทางเลือกต่างๆที่มีอยู่”

คำว่า CIPP มาจากคำย่อของส่วนประกอบต่างๆของโครงการที่จะทำการประเมิน ได้แก่

Context Evaluation : การประเมินสถานะแวดล้อมของโครงการ หมายถึง การประเมินเกี่ยวกับสิ่งที่จะเป็นส่วนสำคัญในการช่วยกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ เป็นสิ่งที่อยู่ภายนอกโครงการแต่มีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของโครงการ ได้แก่ ความต้องการของชุมชนและกลุ่มเป้าหมายที่จะรับบริการจากโครงการ จำนวนประชากร กระแสทิศทางของสังคมและการเมือง สภาพเศรษฐกิจและปัญหาของชุมชน ตลอดจนนโยบายของหน่วยงานระดับบนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

Input Evaluation : การประเมินปัจจัยนำเข้าของโครงการ หมายถึง การประเมินทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการนำมาใช้ในการดำเนินโครงการ กำลังคนหรือจำนวนบุคคลที่ต้องใช้งบประมาณและแหล่งเงินทุนสนับสนุน วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ อาคารสถานที่ เครื่องมือและครุภัณฑ์ การประเมินปัจจัยนำเข้าจะช่วยในการพิจารณาตัดสินใจว่าโครงการนั้นๆมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติที่จะทำให้วัตถุประสงค์ของโครงการบรรลุหรือไม่และช่วยให้เกิดการวางแผนการจัดกิจกรรมของโครงการได้อย่างเหมาะสม

Process Evaluation: การประเมินกระบวนการดำเนินงานของโครงการ หมายถึง การประเมินเกี่ยวกับวิธีการจัดกิจกรรมของโครงการ การนำปัจจัยเข้ามามีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด เป็นไปตามลำดับขั้นตอนหรือไม่ กิจกรรมที่จัดขึ้นจะก่อให้เกิดการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการหรือมีอุปสรรคใดๆ เกิดขึ้น เพื่อที่จะได้นำผลการประเมินมาปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานให้รัดกุมมีประสิทธิภาพมากขึ้น

Product Evaluation: การประเมินผลผลิตของโครงการ หมายถึง การประเมินเกี่ยวกับผลที่ได้รับทั้งหมดจากการดำเนินโครงการว่าได้ผลมากน้อยเพียงใด เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินผลผลิตจะมีการนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ที่จะเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จหรือล้มเหลวของโครงการ การประเมินในส่วนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการตัดสินใจปรับปรุงขยายโครงการนำไปใช้ต่อเนื่องต่อไป และเพื่อล้มเลิกโครงการ

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการประเมิน โดยทั่วไปนิยมแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ รูปแบบการประเมินที่เน้นจุดมุ่งหมาย (Objective Based model) เป็นรูปแบบที่เน้นการตรวจสอบผลที่คาดหวังให้เกิดขึ้นหรือไม่ หรือประเมินโดยตรวจสอบผลที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมายเป็นหลักโดยดูผลว่าผลที่เกิดจากการปฏิบัติงานบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ ได้แก่ รูปแบบการประเมินของไทเลอร์ (Ralp, W. Tyler, 1943) ครอนบาค (Cronbach, 1973) และเคิร์กแพตทริก (Kirk Patrick, 1975)

1. รูปแบบการประเมินที่เน้นการตัดสินใจคุณค่า (Judgmental Evaluation Model) เป็นรูปแบบการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลสารสนเทศสำหรับกำหนดและวินิจฉัยคุณค่าและโครงการนั้น ได้แก่ รูปแบบการประเมินของสเทค (Stake, 1967), สครพเว่น (Screven, 1967), โพรวัส (provus, 1971)

2. รูปแบบการประเมินที่เน้นการตัดสินใจ (Decision-Oriented Evaluation Model) เป็นรูปแบบการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล และข่าวสารต่างๆ เพื่อช่วยผู้บริหารในการตัดสินใจเลือกทางเลือกต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง ได้แก่ รูปแบบการประเมิน สตัฟเฟิลบีม (Stuffbeam CIPP, 1968), อัลคิน (Alkin, 1967)

สำหรับรายละเอียดของรูปแบบการประเมินแต่ละรูปแบบนั้น ผู้วิจัยขอเสนอเฉพาะรูปแบบการประเมินโครงการที่ผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 1 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบการประเมินของ เคิร์กแพตทริก (Kirk Patrick)

2. แนวคิดและแนวทางการประเมินโครงการตามรูปแบบการประเมินโครงการของเคิร์กแพตทริก (Kirkpatrick)

โดนัลด์แอลเคิร์กแพตทริก (Donald L. Kirkpatrick, 1975) แห่งมหาวิทยาลัยวิสคอนซิน สหรัฐอเมริกา อดีตประธาน ASTD (The American Society for Training and Development) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการฝึกอบรม และการประเมินผลการฝึกอบรมว่า “การฝึกอบรมเป็นการช่วยเหลือ

บุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในการฝึกอบรมใดๆ ควรจะจัดให้มีการประเมินผล การฝึกอบรมซึ่งถือเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้รู้ว่าการจัดโปรแกรมการฝึกอบรมมีประสิทธิภาพเพียงใด”

การฝึกอบรมเป็นกิจกรรมปกติ ที่เกิดขึ้นในทุกโครงการ เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อ พัฒนาบุคลากรในหน่วยงาน โดยมุ่งหวังให้ผู้ผ่านการอบรมได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแนว ทางการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

เคิร์กแพททริก เห็นว่าการประเมินผลการอบรมจะทำให้ได้ความรู้อย่างน้อย 3 ประการคือ

1. การฝึกอบรมนั้นได้ทำอะไร หรือเกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานในลักษณะใดบ้าง
2. ควรยุติโครงการชั่วคราวก่อน หรือควรดำเนินการต่อไปเรื่อยๆ
3. ควรปรับปรุงหรือพัฒนาโปรแกรมการฝึกอบรมในส่วนใดบ้างอย่างไร

แนวทางการประเมิน

ในการประเมินผลโครงการฝึกอบรม เคิร์กแพททริก เสนอว่าควรดำเนินการประเมิน ประสิทธิภาพการอบรม 4 ลักษณะ คือ

1. ประเมินปฏิกิริยาตอบสนอง (Reaction Evaluation) เป็นการตรวจสอบความรู้สึก หรือความพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
2. ประเมินการเรียนรู้ (Learning Evaluation) เป็นการตรวจสอบผลการเรียนโดย ตรวจสอบให้ครอบคลุม ทั้งด้านความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และเจตคติ (Attitude)
3. ประเมินพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปหลังการอบรม (Behavior Evaluation) เป็นการ ตรวจสอบว่าผู้ผ่านการฝึกอบรมได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปตามความคาดหวังของโครงการหรือไม่
4. ประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อองค์กร (Results Evaluation) เป็นการตรวจสอบว่าผลจาก การอบรมได้เกิดผลดีต่อองค์กร หรือเกิดผลกระทบต่อองค์กรในลักษณะใดบ้าง คุณภาพขององค์กรดี ขึ้น หรือมีคุณภาพขึ้นหรือไม่

รายละเอียดแนวทางการดำเนินการประเมินแต่ละรายการเป็น ดังนี้

1. การประเมินปฏิกิริยาตอบสนอง การประเมินขั้นนี้มีวัตถุประสงค์ที่ให้ผู้ที่จะเข้ารับ การฝึกอบรมนั้นมีความรู้สึกอย่างไรต่อการฝึกอบรม เช่น ผู้เข้ารับการอบรมพอใจหรือไม่ต่อสิ่งที่ ได้รับจากการฝึกอบรมและมากน้อยเพียงใด การประเมินปฏิกิริยาตอบสนองนั้นต้องการได้รับ ข้อมูลที่เป็นปฏิกิริยาตอบสนองของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีความหมายและความเป็นจริง เพราะ ข้อมูลเหล่านี้จะเป็นตัวบ่งชี้ประสิทธิผลของการฝึกอบรมอันดับแรก เคิร์กแพททริกกล่าวว่า มีอยู่บ่อยครั้งที่ ผู้บริหารตัดสินใจให้ล้มเลิกโปรแกรมการฝึกอบรมเสีย หรือไม่ก็ตัดสินใจให้ดำเนินการฝึกอบรมต่อไป โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากการประเมินปฏิกิริยาตอบสนองเป็นพื้นฐาน

วิธีการที่จะช่วยให้ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับปฏิริยาตอบสนอง ที่มีความหมายและตรงตามความจริงจากผู้เข้ารับการฝึกอบรม ได้แก่

1. กำหนดให้แน่นอนชัดเจนลงไปว่าต้องการได้รับข้อมูลอะไร เช่น ปฏิริยาตอบสนองของเนื้อหาหลักสูตร วิธีการฝึกอบรม วิทยากร สถานที่ฝึกอบรม ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม บรรยากาศการฝึกอบรม ฯลฯ
2. ออกแบบเครื่องมือหรือแบบสอบถามที่จะใช้เก็บข้อมูล
3. ข้อคำถามที่ใช้ ควรเป็นชนิดที่เมื่อได้รับข้อมูลหรือได้คำตอบแล้วสามารถนำมาแปลงเป็นตัวเลขแจกแจงความถี่ และวิเคราะห์ในเชิงปริมาณได้
4. กระตุ้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เขียนแสดงความคิดเห็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในข้อคำถามต่างๆ
5. เพื่อให้ผู้รับการฝึกอบรมแสดงปฏิริยาตอบสนองผ่านแบบสอบถามตามความเป็นจริง จึงไม่ควรให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม เขียนชื่อตนเองลงไปแบบทดสอบถาม

อนึ่ง ในการแจกแบบสอบถามเพื่อประเมินปฏิริยาตอบสนองนี้ผู้ประเมินต้องแน่ใจว่าได้ให้เวลาผู้เข้ารับการฝึกอบรมอย่างพอเพียงที่จะให้คำตอบครบทุกข้อควรอธิบายก่อนที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะออกจากห้องฝึกอบรมเมื่อสิ้นสุดโปรแกรม ฟังหลีกเลี่ยงการปล่อยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมนำแบบสอบถามติดตัวออกไป และส่งคืนกลับมาภายหลัง

2. การประเมินการเรียนรู้ (Learning Evaluation) การประเมินผลในขั้นนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะให้รู้ว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ได้รับความรู้ และทักษะอะไรบ้าง และมีเจตคติอะไรบ้างที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ทั้งนี้เพราะความรู้ ทักษะ เจตคติ ล้วนเป็นองค์ประกอบพื้นฐานสำคัญ ที่จะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานของผู้เข้ารับการฝึกอบรมในโอกาสต่อไป เคิร์กแพททริก ได้ให้ข้อเสนอแนะสำหรับการประเมินในการเรียนรู้เอาไว้ดังนี้

1. ต้องการวัดความรู้ ทักษะ เจตคติ ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมทั้งก่อนและหลังการฝึกอบรม
2. วิเคราะห์ทั้งคะแนนรายชื่อและคะแนนรวมโดยเปรียบเทียบระหว่างก่อนและหลังการฝึกอบรม
3. ถ้าเป็นไปได้ควรใช้กลุ่มควบคุม ซึ่งเป็นกลุ่มของผู้ที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมแล้ว เปรียบเทียบคะแนนความรู้ ทักษะ และเจตคติ ของกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ซึ่งเป็นกลุ่มของผู้เข้ารับการฝึกอบรมว่าแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

สำหรับเครื่องมือที่ใช้วัดความรู้ ทักษะ และทัศนคติมี 2 แบบ คือ

1. ใช้แบบสอบถามวัดความรู้ ทักษะ และเจตคติ ที่เป็นแบบวัดมาตรฐาน

2. สร้างแบบสอบถามขึ้นใช้เอง แบบสอบถามวัดความรู้ ทักษะ และเจตคติ ที่จะสร้างขึ้นเองนี้อาจจะใช้รูปแบบอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง หรือทุกอย่างดังต่อไปนี้ก็ได้ เช่น แบบ “ถูก” หรือ “ผิด”, แบบ “เห็นด้วย” หรือ “ไม่เห็นด้วย” ซึ่งอาจเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 4 หรือ 5 หรือ 6 สเกลก็ได้, แบบเลือกคำตอบที่เห็นว่าถูกต้องที่สุด และ แบบเติมคำ / ข้อความลงไปในช่องว่าง

3. การประเมินพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปหลังการอบรม (Behavior Evaluation) การประเมินผลในขั้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการทำงานไปในทิศทางที่พึงประสงค์หรือไม่

การประเมินผลในขั้นนี้นับว่ายาก และใช้เวลามากกว่าการประเมินผลในสองขั้นแรก เพราะจะต้องไปติดตามประเมินผลในสถานที่ทำงานจริงๆ ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมซึ่งจะมีคำถามอยู่หลายข้อที่ผู้ประเมินต้องตอบให้ได้เสียก่อน เช่น ควรจะออกไปประเมินผลเมื่อไร (1 เดือน หรือ 3 เดือน หรือ ครึ่งปี หรือ 1 ปี ภายหลังจากการฝึกอบรม) จะเก็บข้อมูลจากใครจึงจะเชื่อถือได้มากที่สุด (จากผู้บังคับบัญชา จากเพื่อนร่วมงาน จากผู้ใต้บังคับบัญชา หรือจากผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมเอง)

เคิร์กแพททริค ได้ให้ข้อเสนอแนะการประเมินพฤติกรรมหลังการฝึกอบรมไว้ดังนี้

1. ควรจะได้วัดพฤติกรรมการทำงานของผู้เข้ารับการฝึกอบรมทั้งก่อนและหลังการฝึกอบรม
2. ระยะเวลาการฝึกอบรมกับการประเมินผลหลังการฝึกอบรมนั้นควรจะให้ห่างกันพอสมควรเพื่อให้แน่ใจว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานได้เกิดขึ้นจริงๆ ทางที่ดีควรจะประเมินหลายๆ ครั้งเป็นระยะๆ แห่่ง เช่น จากผู้บังคับบัญชาจากเพื่อนร่วมงานและจากกลุ่มผู้ผ่านการอบรม

เคิร์กแพททริค เห็นว่าการประเมินในขั้นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานตามข้อเสนอที่กล่าวมานั้น จะนำไปใช้จริงๆ จะต้องใช้เวลา และอาศัยความชำนาญของผู้ประเมินผลเป็นอย่างมากเขาจึงได้เสนอให้ทำกับโปรแกรมการฝึกอบรมขนาดใหญ่ และโปรแกรมที่จำเป็นต้องจัดหลายๆ ครั้งต่อไปในอนาคตเท่านั้นส่วนโปรแกรมการฝึกอบรมขนาดเล็กต่างๆ ไปอาจใช้วิธีการง่าย ๆ ดังนี้

1. กำหนดว่ามีพฤติกรรมการทำงานอะไรบ้าง ที่คาดหวังจะให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
2. เตรียมคำถามที่จะใช้สำหรับการสัมภาษณ์
3. ทำการสัมภาษณ์บุคคลหลายๆ กลุ่มภายหลังการฝึกอบรมสักระยะหนึ่ง เพื่อให้รู้ว่าพฤติกรรมที่คาดหวังเอาไว้เหล่านั้น ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงจริงๆ หรือไม่
4. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ควรจะได้นำมาทำการวิเคราะห์ในเชิงปริมาณและวิเคราะห์เนื้อหา

อนึ่ง ถ้าเป็นการสัมภาษณ์ผู้ใต้บังคับบัญชาของผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมจะต้องแน่ใจว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรม จะไม่มีอิทธิพลต่อการตอบ หรือสัมภาษณ์ของผู้ใต้บังคับบัญชา

4. การประเมินผลลัพธ์ที่เกิดต่อองค์กร (Results Evaluation)

การประเมินผลในขั้นตอนนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะให้รู้ว่าการฝึกอบรมได้ก่อให้เกิดผลดีต่อหน่วยงานอย่างไรบ้าง เป็นการประเมินผลที่จะต้องพิจารณาให้เกิดขึ้นกับหน่วยงาน เช่น การลดค่าใช้จ่าย การปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงาน การเพิ่มปริมาณการขายและการผลิต อัตราการลาออกลดลง เป็นต้น ซึ่งนับว่าเป็นการประเมินผลที่มากที่สุด เพราะในความเป็นจริงนั้นมีตัวแปรอื่นๆ อีกมากมาย นอกเหนือจากการฝึกอบรมที่มีผลกระทบต่อหน่วยงาน และตัวแปร “เหล่านี้” บางทีก็ยากต่อการควบคุมฉะนั้นอะไรก็ตามที่เกิดขึ้นแก่หน่วยงานในทางที่ดีจึงสรุปได้ยากกว่าเป็นผลจากโปรแกรมการฝึกอบรม เคิร์กแพททริกได้ให้ข้อเสนอในการประเมินผลครั้งนี้ไว้ดังนี้

4.1 ควรวัดสภาวะการณ์หรือเงื่อนไขต่างๆ ก่อนการฝึกอบรมเอาไว้แล้วนำไปเปรียบเทียบกับสภาวะการณ์ภายหลังการฝึกอบรม โดยใช้ข้อมูลที่สังเกตได้หรือวัดได้

4.2 พยายามหาทางควบคุมตัวแปรอื่นๆ ซึ่งคาดว่าจะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงในผลที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับหน่วยงาน วิธีหนึ่งที่พอจะทำได้คือการใช้กลุ่มควบคุมหรือกลุ่มทดลอง

โดยสรุปในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการประเมินที่เน้นจุดมุ่งหมาย ซึ่งเป็นรูปแบบที่เน้นการตรวจสอบผลที่คาดหวังให้เกิดขึ้น โดยตรวจสอบผลที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมายเป็นหลัก เพื่อให้ได้ความรู้เรื่องประโยชน์ของโครงการฝึกอบรมต่อหน่วยงาน ตลอดจนแนวทางการดำเนินโครงการฝึกอบรมห้วงต่อไปและการปรับปรุงโครงการฝึกอบรมในแต่ละส่วนโดยจะดำเนินการประเมินประสิทธิผลของโครงการฝึกอบรม 4 ด้าน คือด้านปฏิบัติการตอบสนองของความรู้สึกต่อการเข้ารับการอบรม, ด้านการเรียนรู้ ครอบคลุมถึงความรู้ ทักษะ และเจตคติ, ด้านพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปหลังการฝึกอบรม, และด้านผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อองค์กร

3. ความเป็นมาตาราง 1 ของโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรม

โรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร เป็นโรงเรียนที่มีจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับและหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการมุ่งพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของเยาวชน ตามแนวทางการจัดการศึกษาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 จึงได้มีการจัดทำโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 จนถึงปัจจุบัน และจัดทำอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี ตลอดระยะเวลา 5 ปี จำนวน 5 รุ่น มีนักเรียนเข้าร่วมโครงการประมาณรุ่นละ 300 คนโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรม จัดทำขึ้นเพื่อพัฒนาความรู้สู่ปัญญา ส่งเสริมให้เกิดทักษะจากการลงมือ เป็นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีทักษะชีวิตคิดแก้ปัญหาด้วยปัญญา มีวินัย สามัคคี และมีจิตสำนึกรวมถึงการคิดอย่างสร้างสรรค์ อีกทั้งยังช่วยพัฒนาให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรมและดำเนินชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสมใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ สามารถนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตรประจำวัน มีความเข้าใจในวัฒนธรรมประเพณี ปฏิบัติศาสนกิจและปฏิบัติตนในสภาพต่างๆ ได้ เช่น เป็นบุตรที่ดีของพ่อ – แม่ เป็นศิษย์ที่ดีของครูบาอาจารย์ เป็นเพื่อนที่ดีของเพื่อน เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ ทั้งนี้กระบวนการในการจัดทำโครงการจำเป็นต้องใช้ทรัพยากร ทั้งด้านงบประมาณและทรัพยากรบุคคลจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชน ซึ่งในการจัดทำโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้มีความรู้ใหม่ๆ มีเจตคติที่ดี มีพฤติกรรมที่ต้องการ ซึ่งต้องพิจารณาจากสถานการณ์หรือสภาพปัญหาทางสังคมที่สามารถแก้ไขได้ด้วยกระบวนการการอบรมและโครงการอบรมแต่ละโครงการจำเป็นต้องได้รับการประเมินโครงการ (Project Evaluation) ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการปรับปรุงแผนงานและวิธีการดำเนินงานรวมทั้งการประเมินความสำเร็จของโครงการ รายละเอียดของโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรม (ภาคผนวก ค)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้า การประเมินโครงการในหลาย รูปแบบดังนี้

นินนาท ชำนาญยา, ประจิม คร่ำสมอ, วิญญู ดวงมณี (2549) ได้ศึกษาการประเมินโครงการครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก โดยผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมการประเมินโครงการครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก ด้านผลผลิตของโครงการ ผลที่เกิดกับ

นักเรียนมีความเหมาะสมมากเมื่อประเมินรายข้อ พบว่าเหมาะสมมาก เหมือนกันทุกเป้าหมายยกเว้น พฤติกรรมด้านจิตใจของนักเรียนได้แก่ การมีจิตใจเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความเหมาะสมปานกลาง ส่วนเป้าหมายที่ความเหมาะสมมากที่สุด คือ นักเรียนมีความสุขเมื่อได้เรียนกับครูพระ และผลการประเมินของเป้าหมายอื่นที่มีความเหมาะสมมาก แต่อยู่ในระดับท้ายของเป้าหมายตามลำดับ ได้แก่ ไม่ติดยาเสพติดทั้งใน และนอกโรงเรียนปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม รัฐบาล - บุญ คุณ - โทษ ประโยชน์ บริโภคใช้สอยปัจจัย 4 ในปริมาณและคุณภาพที่เหมาะสม มีความซื่อสัตย์ และนิยมใช้ของที่ผลิตในประเทศไทย

มานะ สอนสารี (2551) ได้รายงานผลการประเมินและพัฒนาโครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเทศบาล 3 (วัดท่ามะปราง) พบว่าควรจัดหางบประมาณสนับสนุนให้เพียงพอต่อเนื่อง เพิ่มคณะกรรมการการเงินขึ้นโดยเฉพาะและเพิ่มจำนวนคณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ให้หลากหลาย ด้านกระบวนการ โรงเรียนควรมีแผนปฏิบัติการจัดกิจกรรม และดำเนินการกิจกรรมตามแผนที่กำหนดไว้ ด้านผลผลิตควรส่งเสริมด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนโดยการให้ความรู้และสร้างเสริมเจตคติที่ถูกต้อง และลงภาคปฏิบัติร่วมกับสังคมหรือชุมชนปัจจุบัน ความพึงพอใจของคณะครูและบุคคลในชุมชนที่มีต่อการดำเนินการโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนนั้น ควรมีการศึกษาสภาพปัญหานักเรียน คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมควรมีการให้บริการด้านคำปรึกษา และคำแนะนำในการดูแลความประพฤติอย่างทั่วถึง

ทรงกลด สารีบุตร, ละเมียด ชัยสุวิรัตน์, สายพิณ ณ พัทลุง (2549) ได้ประเมินโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรมโรงเรียนวิทยสัมพันธ์ อำเภอนครไทย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ผลการศึกษาพบว่าสภาพแวดล้อมของโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนวิทยสัมพันธ์ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเป็นไปตามเกณฑ์ที่ต้องการด้านกระบวนการตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาของสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งยังไม่เป็นไปตามเกณฑ์การประเมินด้านผลผลิตตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูและคณะกรรมการสถานศึกษาของสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ซึ่งประเมินได้ว่าเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินทั้งสิ้น

พระมหาประมาณ สายเปลี่ยน (2553) ได้ประเมินโครงการฝึกอบรมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนศรีนภเชตวิทยา อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ผลการประเมินโครงการพบว่า ภาพรวมการประเมินด้านปฏิริยา ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนและพระวิทยากร อยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินที่ต้องการ ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการประเมินความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักพรหมวิหาร 4 ไตรสิกขา ศีล 10

และวิธีการเจริญเมตตาในชีวิตประจำวันในภาพรวม ช่วงหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ภาพรวมผลการประเมินพฤติกรรมของนักเรียน และการประเมินผลลัพธ์ของผู้ร่วมโครงการด้านจริยวัตรและพฤติกรรมด้านการเรียน อยู่ในระดับมาก ส่วนใหญ่เป็นไปตามเกณฑ์การประเมินที่ต้องการ

วลีพร ศุภสิทธิ์ (2546) ได้ทำการประเมินโครงการฝึกอบรมการพัฒนาผู้บังคับบัญชาระดับต้นของสถาบันพัฒนาผู้บริหารการเกษตรและสหกรณ์เพื่อประเมินผล โครงการฝึกอบรมการพัฒนาผู้บังคับบัญชาระดับต้นของสถาบันพัฒนาผู้บริหารการเกษตรและสหกรณ์ตามแนวของเคิร์กแพตทริก (Kirkpatrick) ใช้กลุ่มตัวอย่าง 203 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบและแบบสอบถาม 4 ฉบับ พบว่าด้านปัจจัยเบื้องต้นและกระบวนการดำเนินการโครงการ อย่างเช่น เนื้อหาหลักสูตรวิทยากร สถานที่ สภาพแวดล้อม สื่อทัศนูปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก การคัดเลือกผู้เข้ารับการฝึกอบรม กระบวนการดำเนินโครงการมีความเหมาะสมในระดับมากและมีระยะเวลาการฝึกอบรมของแต่ละวิชาเหมาะสม การประเมินการเรียนรู้และเจตคติของผู้เข้ารับการอบรมที่มีต่อการฝึกอบรม พบว่าผู้ผ่านการฝึกอบรมมีความรู้เพิ่มขึ้นและมีเจตคติที่ดีต่อการฝึกอบรม การนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ในการพัฒนาตนเองและพัฒนางานภายหลังการฝึกอบรม ผู้ผ่านการฝึกอบรมสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานได้ในระดับมากทุกวิชา และผู้บังคับบัญชาของผู้ผ่านการฝึกอบรมส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของผู้ผ่านการฝึกอบรมพฤติกรรมการทำงานภายหลังการฝึกอบรม พฤติกรรมด้านความรู้ความสามารถที่ใช้ในการปฏิบัติงานด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานและด้านความเป็นผู้นำผลการประเมินพบว่า ผู้ผ่านการฝึกอบรมมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปทางบวกทุกด้าน

สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจที่ประเมินโครงการโดยประยุกต์ใช้ รูปแบบการประเมินของเคิร์กแพตทริก (Kirkpatrick's Model) เพื่อเป็นข้อมูลสะท้อนให้ทราบถึงผลงานโครงการฝึกอบรมในด้านปฏิกิริยาสนองตอบของผู้เข้าร่วมโครงการ ผลการเรียนรู้และทัศนคติ ผลการดำเนินโครงการดังกล่าวต่อพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป และผลลัพธ์หรือผลกระทบต่อองค์กรเพื่อเป็นสารสนเทศให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการนักเรียนและผู้ปกครอง ได้รับทราบเพื่อการเรียนรู้ และพัฒนาโครงการร่วมกัน เนื่องจากเป็นรูปแบบการประเมินที่เหมาะสมกับโครงการฝึกอบรม

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย ประเมินโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรมในองค์ประกอบด้านสภาวะแวดล้อม ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการฝึกอบรมและผลผลิตของโครงการ โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมิน ของเคิร์กแพททริค (Kirkpatrick) มีการดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. แหล่งผู้ให้ข้อมูล

แหล่งผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการค่ายคุณธรรม ในช่วงตั้งแต่ 26 – 28 สิงหาคม 2558 จำนวน 1 รุ่น ประกอบด้วย

- 1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน
- 1.2 ครูผู้สอน จำนวน 29 คน
- 1.3 นักเรียน จำนวน 320 คน
- 1.4 ผู้ปกครองของนักเรียน จำนวน 15 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มี ผู้วิจัยดำเนินการสร้างขึ้นเอง จำนวน 4 ฉบับ ได้แก่ แบบสอบถามประเมินปฏิริยาตอบสนอง ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบบประเมินการเรียนรู้ แบบประเมินพฤติกรรม และแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. แบบสอบถามประเมินปฏิริยาตอบสนอง สำหรับผู้บริหาร คณะครูและนักเรียนมีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปฏิริยาตอบสนองต่อโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรม ประกอบด้วย 2 ตอน

ตอนที่ 1 ด้านข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist) ประกอบด้วยเพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการเข้าค่ายอบรมคุณธรรมจริยธรรม

ตอนที่ 2 ด้านปฏิริยาตอบสนอง เกี่ยวกับโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ

โดยแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ของทุกชุด มีการแปลความหมายดังนี้

ระดับความพึงพอใจมากที่สุด	กำหนดค่าคะแนนเท่ากับ 5 คะแนน
ระดับความพึงพอใจมาก	กำหนดค่าคะแนนเท่ากับ 4 คะแนน
ระดับความพึงพอใจปานกลาง	กำหนดค่าคะแนนเท่ากับ 3 คะแนน

ระดับความพึงพอใจน้อย กำหนดค่าคะแนนเท่ากับ 2 คะแนน

ระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด กำหนดค่าคะแนนเท่ากับ 1 คะแนน

2. แบบประเมินการเรียนรู้สำหรับนักเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินการเรียนรู้ด้านความรู้ และทัศนคติต่อการเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม ประกอบด้วย 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับเรื่องต่างๆโดยทดสอบหลังการเข้าค่าย ข้อคำถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ใช้แบบทดสอบวัดความรู้ ผู้วิจัยกำหนดคำตอบจำนวน 2 ตัวเลือก คือ ใช่กับไม่ใช่ ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 20 ข้อ ถ้าตอบถูกให้คะแนน 1 คะแนน ถ้าตอบผิดให้คะแนน 0 คะแนน คะแนนเต็ม 20 คะแนน

ตอนที่ 2 แบบวัดทัศนคติการเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม โดยมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

3. แบบประเมินพฤติกรรม สำหรับนักเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อการประเมินคุณลักษณะพฤติกรรมหลังเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม ประกอบด้วย 2 ตอน

ตอนที่ 1 ด้านพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปหลังเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรมมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 2 ด้านการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ

โดยแบบประเมินทั้ง 2 ตอนมีการแปลผลดังนี้

ระดับการประเมินปฏิบัติมากที่สุด กำหนดค่าคะแนนเท่ากับ 5 คะแนน

ระดับการประเมินปฏิบัติมาก กำหนดค่าคะแนนเท่ากับ 4 คะแนน

ระดับการประเมินปฏิบัติปานกลาง กำหนดค่าคะแนนเท่ากับ 3 คะแนน

ระดับการประเมินปฏิบัติน้อย กำหนดค่าคะแนนเท่ากับ 2 คะแนน

ระดับการประเมินปฏิบัติน้อยที่สุด กำหนดค่าคะแนนเท่ากับ 1 คะแนน

4. แบบสัมภาษณ์ สำหรับผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง เป็นการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปของนักเรียนและผลกระทบต่อโรงเรียนมีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วยคำถามที่เกี่ยวกับพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป ผลกระทบต่อโรงเรียนหลังจากดำเนินโครงการ และข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินโครงการด้านอื่นๆ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน

1. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

1.1 ศึกษารายละเอียดโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรมและงานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดแนวทางการสร้างเครื่องมือแบบสอบถาม แบบทดสอบความรู้ แบบวัดทัศนคติ แบบประเมิน พฤติกรรมและแบบสัมภาษณ์

1.2 ศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับการประเมินโครงการ โดยใช้รูปแบบการประเมินของ เคิร์กแพตทริก (Kirk Patrick) ประกอบด้วยวิธีการประเมิน 4 ด้าน ดังนี้

1.2.1 การประเมินปฏิกิริยาตอบสนอง

1.2.2 การประเมินการเรียนรู้

1.2.3 การประเมินพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปหลังเข้าอบรม

1.2.4 การประเมินผลลัพธ์ที่มีต่อองค์กร

1.3 นำแนวความคิด และข้อมูลต่างๆ ทั้งหมดมาสร้างแบบสอบถาม แบบทดสอบความรู้ แบบวัดทัศนคติ แบบประเมินพฤติกรรม และแบบสัมภาษณ์

2. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

2.1 การหาความเที่ยงตรง ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นแล้วดำเนินการ ดังนี้

2.1.1 นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาควบคุมวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาความถูกต้องเหมาะสม และแก้ไขปรับปรุง

2.1.2 นำเครื่องมือที่แก้ไขปรับปรุงแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยศึกษาจากความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับตัวแปรที่ศึกษา ดังมีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

1) ดร.ชำนาญ ปาถาวงษ์

อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร

2) ดร.บุรพา พรหมเจียม

อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

3) นายสมศักดิ์ นาคนาม

ผู้อำนวยการโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร

ทั้งนี้จากคะแนนที่ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา พบว่า แต่ละฉบับ มีค่า IOC เท่ากับ 0.6-1.00

3. นำเครื่องมือ เสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อให้ความเห็นชอบแล้ว

นำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยดำเนินการเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ประเมินก่อนการเข้าค่าย เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามประเมิน ปฏิกริยาตอบสนองต่อโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรม จาก ผู้บริหาร ครู และนักเรียน

ระยะที่ 2 ประเมินหลังการเข้าค่าย ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ครั้ง

ครั้งที่ 1 ประเมินหลังการอบรมทันที โดยทดสอบนักเรียน จากแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับ ความรู้ความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และแบบวัดทัศนคติที่มีต่อการเข้าค่ายคุณธรรม จริยธรรม

ครั้งที่ 2 ประเมินหลังการอบรม 1 เดือน เป็นการติดตามผลของการฝึกอบรมโดย

1. ประเมินพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปหลังเข้าค่ายอบรม และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ในชีวิตประจำวัน ของนักเรียน

2. สัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและผู้ปกครอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัย ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดย นำผลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาทำการ วิเคราะห์โดยโปรแกรมคำนวณสำเร็จรูป ซึ่งดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ข้อมูลจากแบบสอบถาม ประเมินปฏิกริยาตอบสนอง

ตอนที่ 1 ด้านข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามของทุกชุด ทำการวิเคราะห์โดยการ จำแนกข้อมูลของแต่ละชุด โดยวิธีการหาความถี่ ค่าร้อยละ และบรรยายประกอบตาราง

ตอนที่ 2 ด้านปฏิกริยาตอบสนองที่มีต่อโครงการ

2. แบบวัดทัศนคติที่มีต่อการเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม

3. แบบประเมินพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปหลังเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม

ซึ่งเป็นข้อมูลในเชิงปริมาณผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และกำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้ (สมบุญณ์ เจริญจิระตระกูล, 2550)

4.51 - 5.00 หมายถึง ผลการประเมินอยู่ในระดับดีมาก

3.51 - 4.50 หมายถึง ผลการประเมินอยู่ในระดับดี

2.51 - 3.50 หมายถึง ผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง ผลการประเมินอยู่ในระดับน้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง ผลการประเมินอยู่ในระดับน้อยที่สุด

1. เกณฑ์การวิเคราะห์ผลการประเมิน ระดับคะแนนเฉลี่ย 3.51 ขึ้นไป
2. แบบทดสอบความรู้ ใช้เกณฑ์ร้อยละ 75 เป็นเกณฑ์ผ่าน
3. แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้ว นำเสนอข้อมูลที่มีความสอดคล้องกัน 80% ขึ้นไปในรูปความเรียง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

1. ร้อยละ
2. ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean)
3. ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

การประเมินโครงการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสรุปเป็นตารางแสดงกรอบการประเมิน ได้ดังนี้

ตาราง 1 กรอบในการประเมิน

วัตถุประสงค์การประเมิน	ตัวบ่งชี้	ข้อมูลและแหล่งข้อมูล	เครื่องมือและวิธีเก็บข้อมูล	สถิติ	เกณฑ์การประเมิน
1. ประเมิน ปฏิบัติการ ตอบสนอง	1. ความพึงพอใจต่อ โครงการด้านต่างๆ เช่น ความเหมาะสม ของหลักสูตรวิทยากร สถานที่ บรรยากาศ การอำนวยความสะดวก สะดวกของเจ้าหน้าที่ และความเหมาะสม ของระยะเวลากับ เนื้อหา	ข้อมูล 1. ความเหมาะสมด้าน หลักสูตร 2. ความเหมาะสมด้าน วิทยากร 3. ความเหมาะสมด้าน สถานที่ 4. ความเหมาะสมด้าน บรรยากาศ 5. ความเหมาะสมด้าน การอำนวยความสะดวก ของเจ้าหน้าที่ 6. ความเหมาะสมด้าน ระยะเวลาพอเหมาะกับ เนื้อหา	แบบสอบถาม ปฏิบัติการ ตอบสนอง	1. ค่าเฉลี่ย (X) 2. ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD.)	พิจารณาโดยใช้ คะแนน เฉลี่ย 3.51 ขึ้นไป (ใน ระดับดี) ถือว่า ผ่าน
		แหล่งข้อมูล 1. ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และนักเรียน			

ตาราง 1 (ต่อ)

วัตถุประสงค์ การประเมิน	ตัวบ่งชี้	ข้อมูลและ แหล่งข้อมูล	เครื่องมือและ วิธีเก็บข้อมูล	สถิติ	เกณฑ์การ ประเมิน
2. ประเมินการ เรียนรู้ของผู้เข้า รับการอบรม	1. ความรู้ 2. ทักษะ	ข้อมูล 1. ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักสูตรทาง พระพุทธศาสนา 2. การวัดทัศนคติที่มีต่อ การเข้าค่ายคุณธรรม จริยธรรม แหล่งข้อมูล 1. นักเรียน	1. แบบทดสอบวัด ความรู้ 2. แบบวัดทัศนคติที่ มีต่อการเข้าค่าย คุณธรรมจริยธรรม	1. ค่าร้อยละ 2. ค่าเฉลี่ย (X) 3. ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD.)	1. มีคะแนน 75% 2. พิจารณา โดยใช้ คะแนน เฉลี่ย 3.51 ขึ้นไป (ในระดับดี) ถือว่า ผ่าน
3. ประเมิน พฤติกรรมที่ เปลี่ยนไประยะ สั้น และหลัง อบรม 1 เดือน	1. การ ปรับเปลี่ยน พฤติกรรม 2. การนำ ความรู้ไป ประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวัน	ข้อมูล 1. การเปลี่ยนแปลง พฤติกรรม 2. การนำหลักธรรมไป ประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวัน แหล่งข้อมูล 1. นักเรียน	1. แบบประเมิน พฤติกรรม	1. ค่าเฉลี่ย (X) 2. ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD.)	1. พิจารณา โดยใช้ คะแนน เฉลี่ย 3.51 ขึ้นไป (ในระดับดี) ถือว่า ผ่าน
4. ประเมิน ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ต่อองค์กรระยะ หลังอบรม 1 เดือน	1. ผลลัพธ์ ของโครงการ ที่มีต่อ โรงเรียน	ข้อมูล 1. ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ต่อโรงเรียนหลังจาก การดำเนินโครงการ แหล่งข้อมูล 1. ผู้บริหาร สถานศึกษา ครูและ ผู้ปกครอง	1. แบบสัมภาษณ์ ผู้บริหาร ครูและ ผู้ปกครอง	1. วิเคราะห์ เนื้อหา (content analysis)	1. ความคิดเห็น ส่วนใหญ่ สอดคล้องกัน 80% ขึ้นไป

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การประเมินโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรมได้ประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินของเคิร์กแพตทริค (Kirkpatrick) ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 4 ตอน ดังนี้

1. การประเมินปฏิกิริยาตอบสนอง ที่มีต่อโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรม
2. การประเมินการเรียนรู้ โดยตรวจสอบผลการเรียนรู้ ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ และทัศนคติ
3. การประเมินพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปหลังการเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม และการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
4. การประเมินผลลัพธ์ โดยผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อองค์กร หรือผลกระทบอื่นๆ ต่อองค์กร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการประเมินปฏิกิริยาตอบสนองต่อโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรม

ตาราง 2 ด้านข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารสถานศึกษาและครู

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	13	43.33
หญิง	17	56.67
รวม	30	100.0
2. วุฒิการศึกษา		
ปริญญาตรี	23	76.67
สูงกว่าปริญญาตรี	7	23.33
รวม	30	100.0
3. จำนวนครั้งที่เคยเข้าค่ายอบรม		
เคย.....ครั้ง	20	66.67
ไม่เคย	10	33.33
รวม	30	100.0

จากตาราง 2 พบว่า ผู้บริหาร และคณะครูส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 56.67 และเป็นเพศชาย จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 43.33 วุฒิการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ระดับปริญญาตรี จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 76.67 และสูงกว่าระดับปริญญาตรี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 23.33 และพบว่าส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงานเข้ามาแล้ว คิดเป็นร้อยละ 66.67 และยังไม่เคยเข้ามาเลย คิดเป็นร้อยละ 33.33

ตาราง 3 ด้านปฏิบัติการตอบสนองที่มีต่อโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา และครูในภาพรวมทุกด้าน

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วน		การตัดสิน
		เบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความหมาย	
1. ด้านหลักสูตร	3.92	0.73	ดี	ผ่าน
2. ด้านวิทยากร	4.22	0.70	ดี	ผ่าน
3. ด้านสถานที่	4.13	0.85	ดี	ผ่าน
4. ด้านบรรยากาศ	3.84	0.81	ดี	ผ่าน
5. ด้านการอำนวยความสะดวกของเจ้าหน้าที่	3.81	0.84	ดี	ผ่าน
6. ด้านระยะเวลาที่เหมาะสมกับเนื้อหา	3.97	0.77	ดี	ผ่าน
รวม	3.98	0.78	ดี	ผ่าน

จากตาราง 3 พบว่า ผลการประเมินปฏิบัติการตอบสนองของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ย 3.98 (S.D = 0.78) ถือว่าผ่านการประเมิน เมื่อจำแนกรายข้อพบว่าด้านวิทยากร มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ 4.22 (S.D = 0.70) รองลงมา คือ ด้านสถานที่ มีค่าเฉลี่ย 4.13 (S.D=0.85) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการอำนวยความสะดวกของเจ้าหน้าที่ มีค่าเฉลี่ย 3.81 (S.D=0.84)

ตาราง 4 ด้านข้อมูลทั่วไปของนักเรียน

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	128	40.00
หญิง	192	60.00
รวม	320	100.0
2. กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้น		
มัธยมศึกษาตอนต้น	224	70.00
มัธยมศึกษาตอนปลาย	96	30.00
รวม	320	100.0
3. จำนวนครั้งที่เคยเข้าค่ายอบรม		
เคย.....ครั้ง	215	67.19
ไม่เคย	105	32.81
รวม	320	100.0

จากตาราง 4 พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 192 คน คิดเป็นร้อยละ 60 เป็นเพศชาย จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 40 ส่วนใหญ่เรียนอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 214 คน คิดเป็นร้อยละ 66.88 และระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 33.12 และด้านจำนวนครั้งของการเข้าค่ายอบรม พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีประสบการณ์การเข้าค่ายอบรมจำนวน 1 - 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 67.18 และยังไม่เคยเข้าค่ายอบรมจำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 32.81

ตาราง 5 ด้านประเมินปฏิบัติการตอบสนองที่มีต่อโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ในภาพรวมทุกด้าน

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความหมาย	การตัดสินใจ
1. ด้านหลักสูตร	3.92	0.78	ดี	ผ่าน
2. ด้านวิทยากร	3.79	0.87	ดี	ผ่าน
3. ด้านสถานที่	4.13	0.70	ดี	ผ่าน
4. ด้านบรรยากาศ	4.02	0.80	ดี	ผ่าน
5. ด้านการอำนวยความสะดวกของเจ้าหน้าที่	3.81	0.85	ดี	ผ่าน
6. ด้านระยะเวลาที่เหมาะสมกับเนื้อหา	4.03	0.77	ดี	ผ่าน
รวม	3.95	0.79	ดี	ผ่าน

จากตาราง 5 พบว่า ผลการประเมินปฏิบัติการตอบสนองของนักเรียนที่มีต่อโครงการ ในภาพรวมอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ย 3.95 (S.D = 0.79) ถือว่าผ่านการประเมิน เมื่อจำแนกรายข้อ พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านสถานที่ มีค่าเฉลี่ย 4.13 (S.D = 0.70) รองลงมา คือ ด้านระยะเวลาที่เหมาะสมกับเนื้อหา มีค่าเฉลี่ย 4.03 (S.D = 0.77) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านวิทยากร มีค่าเฉลี่ย 3.79 (S.D=0.87)

ตาราง 6 ผลการประเมินปฏิบัติการตอบสนองที่มีต่อโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนด้านหลักสูตร

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความหมาย	การตัดสินใจ
1. รู้หลักการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง และสามารถนำไปแก้ไขปัญหาได้	4.01	0.85	ดี	ผ่าน

ตาราง 6 (ต่อ)

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วน		
		เบี่ยงเบน	ความหมาย	การตัดสินใจ
มาตรฐาน				
2. รู้จักมารยาทชาวพุทธและวิถีการกราบไหว้ที่ถูกต้องสามารถปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างชาวพุทธที่ดี	4.03	0.86	ดี	ผ่าน
3. เข้าใจหน้าที่ของศาสนิกชนที่ดีเป็นชาวพุทธที่ปฏิบัติตามหลักศีล 5 หรือหลักธรรมคำสอน	4.38	0.73	ดี	ผ่าน
4. รู้และเข้าใจขั้นตอนการเจริญภาวนาเห็นประโยชน์ที่จะฝึกฝนสติและสมาธิ พบสิ่งประเสริฐสูงสุดในชีวิต คือความสงบเย็น	3.94	0.83	ดี	ผ่าน
5. รู้แนวทางการปฏิบัติตนเป็นคนดีไม่หลงผิด มีความเชื่อมั่นในตนเองมีสติไม่ประมาท	3.88	0.79	ดี	ผ่าน
6. มีความรู้ความเข้าใจความหมายของพระรัตนตรัย สามารถวิเคราะห์ได้ว่าสิ่งใดเป็นที่พึ่งอันประเสริฐ	3.68	0.74	ดี	ผ่าน
7. เกิดความซาบซึ้งในพระคุณของพ่อแม่ ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของบุตรที่ดี	3.62	0.84	ดี	ผ่าน
8. เกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของพระคุณครู มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และคุณธรรมที่ศิษย์พึงมี	3.75	0.74	ดี	ผ่าน

ตาราง 6 (ต่อ)

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วน		
		เบี่ยงเบน	ความหมาย	การตัดสินใจ
		มาตรฐาน		
9. เข้าใจหน้าที่และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของชาติ รู้จักทำตนให้เป็นประโยชน์พัฒนาประเทศชาติ	3.96	0.79	ดี	ผ่าน
10. เกิดความรู้ความเข้าใจ ตระหนักถึงการมีอิทธิบาทธรรมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในชีวิตได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม	3.71	0.73	ดี	ผ่าน
11. สามารถนำกระบวนการแก้ปัญหาตามแนวทางอริยสัจ 4 ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนและสังคม	3.89	0.74	ดี	ผ่าน
12. เนื้อหาสาระทั้งหมดที่ใช้ในการอบรมเรียนรู้ มีความเข้าใจง่าย	3.94	0.74	ดี	ผ่าน
13. เนื้อหาสาระทั้งหมดที่ใช้ในการอบรมเรียนรู้ มีความเหมาะสมกับวัยของผู้เข้ารับการอบรม	4.16	0.76	ดี	ผ่าน
14. เนื้อหาสาระทั้งหมดที่ใช้ในการอบรมเรียนรู้ สอดคล้องกับการดำเนินชีวิต	3.96	0.75	ดี	ผ่าน
15. เนื้อหาสาระทั้งหมดที่ใช้ในการอบรมเรียนรู้ สอดคล้องกับปัญหาในสังคมปัจจุบัน	3.90	0.89	ดี	ผ่าน
รวม	3.92	0.78	ดี	ผ่าน

จากตาราง 6 พบว่า ผลการประเมินปฏิกริยาตอบสนองของนักเรียนที่มีต่อโครงการในด้านหลักสูตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ดี มีค่าเฉลี่ย 3.92 (S.D = 0.78) ถือว่าผ่านการประเมิน เมื่อจำแนกรายข้อ พบว่า ประเด็นที่ใช้ประเมินทุกประเด็นอยู่ในระดับดี ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ เข้าใจหน้าที่ของศาสนิกชนที่ดี เป็นชาวพุทธที่ปฏิบัติตามหลักศีล 5 หรือหลักธรรมคำสอน มีค่าเฉลี่ย 4.38 (S.D = 0.73)รองลงมา คือ เนื้อหาสาระทั้งหมดที่ใช้ในการอบรมเรียนรู้ มีความเหมาะสมกับวัยของผู้เข้ารับการอบรมมีค่าเฉลี่ย 4.16 (S.D = 0.76) ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เกิดความซาบซึ้งในพระคุณของพ่อแม่ ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของบุตรที่ดี มีค่าเฉลี่ย 3.62 (S.D = 0.84)

ตาราง 7 ผลการประเมินปฏิกริยาตอบสนองที่มีต่อโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ด้านวิทยากร

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความหมาย	การตัดสินใจ
1. วิทยากรมีความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดีในหัวข้อที่ทำการสอน	3.95	0.82	ดี	ผ่าน
2. วิทยากรสามารถสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนที่มีความเป็นกันเองง่ายต่อการเรียนรู้หลักธรรม	3.81	0.81	ดี	ผ่าน
3. วิทยากรสามารถตอบปัญหาข้อข้องใจได้อย่างชัดเจน	3.81	0.83	ดี	ผ่าน
4. วิทยากร มีเทคนิควิธีในการสอนที่ดีไม่ทำให้เกิดความเบื่อหน่าย	4.03	0.79	ดี	ผ่าน
5. วิทยากรมีความสามารถในการบรรยายธรรมให้เข้าใจ ได้อย่างลึกซึ้ง	3.69	0.78	ดี	ผ่าน
6. วิทยากรมีเทคนิคการนำปฏิบัติที่เป็นรูปแบบปฏิบัติตามได้ง่าย	3.70	0.79	ดี	ผ่าน
7. การใช้ภาษาในการสอนที่ง่าย มีน้ำเสียงที่ดังฟังชัด ช่วยให้การเรียนธรรมะเข้าใจง่าย	4.21	0.71	ดี	ผ่าน

ตาราง 7 (ต่อ)

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความหมาย	การตัดสินใจ
8. พระอาจารย์สอนธรรมะด้วยการใช้ภาษาที่เหมาะสมร่วมสมัยทำให้เรียนรู้ได้ง่าย	3.48	0.85	ปานกลาง	ไม่ผ่าน
9. พระวิทยากรมีความตั้งใจและเอาใจใส่ในการฝึกอบรม	3.53	0.72	ดี	ผ่าน
รวม	3.79	0.78	ดี	ผ่าน

จากตาราง 7 พบว่า ผลการประเมินปฏิบัติการตอบสนองของนักเรียนที่มีต่อโครงการ ในด้านวิทยากร โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ดี มีค่าเฉลี่ย 3.79 (S.D = 0.78) ถือว่าผ่านการประเมิน เมื่อจำแนกรายข้อ พบว่า ประเด็นที่ใช้ประเมินเกือบทุกประเด็นอยู่ในระดับดี ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การใช้ภาษาในการสอนที่ง่าย มีน้ำเสียงที่ดังฟังชัด ช่วยให้การเรียนธรรมะเข้าใจง่าย มีค่าเฉลี่ย 4.21 (S.D = 0.71) รองลงมา คือ พระวิทยากร มีเทคนิควิธีในการสอนที่ดีไม่ทำให้เกิดความเบื่อหน่าย มีค่าเฉลี่ย 4.03 (S.D = 0.79) ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด มีผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ย 3.48 (S.D = 0.85) ถือว่าไม่ผ่านการประเมิน คือพระอาจารย์สอนธรรมะด้วยการใช้ภาษาที่เหมาะสมร่วมสมัยทำให้เรียนรู้ได้ง่าย

ตาราง 8 ผลการประเมินปฏิบัติการตอบสนองที่มีต่อโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ด้านสถานที่

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความหมาย	การตัดสินใจ
1. สถานที่ฝึกอบรม มีความร่มรื่น มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการฝึกอบรม	4.38	0.80	ดี	ผ่าน
2. สถานที่ทำวัตรสวดมนต์ทั้งธรรมสนทนาธรรมมีความสะอาด สงบ ร่มรื่น	4.27	0.85	ดี	ผ่าน
3. มีสถานที่ที่เหมาะสมในการแบ่งฐานการเรียนรู้ในแต่ละฐาน	4.21	0.81	ดี	ผ่าน

ตาราง 8 (ต่อ)

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วน		
		เบี่ยงเบน มาตรฐาน	ความหมาย	การตัดสิน
4. สถานที่รับประทานอาหาร และน้ำดื่ม มีความสะอาด	4.14	0.81	ดี	ผ่าน
5. ห้องน้ำ และห้องส้วมมีความสะอาดถูกสุขลักษณะ	3.67	0.81	ดี	ผ่าน
รวม	4.13	0.81	ดี	ผ่าน

จากตาราง 8 พบว่า ผลการประเมินปฏิบัติการตอบสนองของนักเรียนที่มีต่อโครงการ ในด้านสถานที่โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ดี มีค่าเฉลี่ย 4.13 (S.D = 0.81) ถือว่าผ่านการประเมิน เมื่อจำแนกรายข้อ พบว่า ประเด็นที่ใช้ประเมินทุกประเด็นอยู่ในระดับดี ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ สถานที่ฝึกอบรม มีความร่มรื่น มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ย 4.38 (S.D = 0.80) รองลงมา คือ สถานที่ทำวัตรสวดมนต์ฟังธรรม สนทนาธรรมมีความสะอาดสงบ ร่มรื่น มีค่าเฉลี่ย 4.27 (S.D = 0.85) ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ห้องน้ำ และห้องส้วมมีความสะอาดถูกสุขลักษณะ มีค่าเฉลี่ย 3.67 (S.D = 0.81)

ตาราง 9 ผลการประเมินปฏิบัติการตอบสนองที่มีต่อโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ด้านบรรยากาศ

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วน		
		เบี่ยงเบน มาตรฐาน	ความหมาย	การ ตัดสิน
1. การเรียนการสอนธรรมในขณะอยู่ค่ายอบรมมีความผ่อนคลาย ไม่เครียดจนเกินไป	4.14	0.89	ดี	ผ่าน
2. การเข้าค่ายมีระเบียบปฏิบัติที่ไม่เคร่งครัดจนเกินไป	3.89	0.72	ดี	ผ่าน

ตาราง 9 (ต่อ)

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วน		
		เบี่ยงเบน	ความหมาย	การตัดสินใจ
		มาตรฐาน		
3. การบำเพ็ญประโยชน์ยามเช้า ฝึกให้นักเรียนทำงานร่วมกับผู้อื่นได้	3.76	0.89	ดี	ผ่าน
4. การเดินจงกรมในวิถีแห่งสติ มีความสงบและช่วยทำให้มากขึ้น	4.19	0.80	ดี	ผ่าน
5. การสวดมนต์ทำวัตรเช้า - เย็น ช่วยให้เข้าใจในศาสนพิธีมากยิ่งขึ้น	4.15	0.71	ดี	ผ่าน
รวม	4.02	0.80	ดี	ผ่าน

จากตาราง 9 พบว่า ผลการประเมินปฏิบัติการตอบสนองของนักเรียนที่มีต่อโครงการ ในด้านบรรยากาศ โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ย 4.02 (S.D = 0.80) ถือว่าผ่านการประเมิน เมื่อจำแนกรายข้อ พบว่าประเด็นที่ใช้ประเมินทุกประเด็นอยู่ในระดับดี ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือการเดินจงกรมในวิถีแห่งสติ ช่วยให้เกิดความสงบและมีสติมากขึ้น มีค่าเฉลี่ย 4.19 (S.D 0.80) รองลงมา คือ การสวดมนต์ทำวัตรเช้า - เย็น ช่วยให้เข้าใจในศาสนพิธีมากยิ่งขึ้น มีค่าเฉลี่ย 4.15 (S.D = 0.71) ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยที่น้อยที่สุด คือ การบำเพ็ญประโยชน์ยามเช้า ฝึกให้นักเรียนทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีค่าเฉลี่ย 3.76 (S.D = 0.89)

ตาราง 10 ผลการประเมินปฏิริยาตอบสนองที่มีต่อโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ด้านการอำนวยความสะดวกของเจ้าหน้าที่

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วน		
		เบี่ยงเบน	ความหมาย	การตัดสินใจ
		มาตรฐาน		
1. บุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ภายในวัด คอยให้บริการและความสะดวก	3.85	0.71	ดี	ผ่าน
2. ห้องน้ำ ห้องส้วม มีเพียงพอแก่ คณะผู้เข้ารับการอบรม	3.82	0.72	ดี	ผ่าน
3. อุปกรณ์การนอน หมอน เสื้อ ผ้าห่ม มีความสะอาด	3.69	0.71	ดี	ผ่าน
4. มีห้องปฐมพยาบาลเบื้องต้น เมื่อเจ็บป่วย	3.88	0.69	ดี	ผ่าน
รวม	3.81	0.70	ดี	ผ่าน

จากตาราง 10 พบว่า ผลการประเมินปฏิริยาตอบสนองของนักเรียนที่มีต่อโครงการ ในด้านการอำนวยความสะดวกของเจ้าหน้าที่โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ย 3.81 (S.D = 0.70) ถือว่าผ่านการประเมิน เมื่อจำแนกรายข้อ พบว่าประเด็นที่ใช้ประเมินทุกประเด็นอยู่ในระดับดี ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีห้องปฐมพยาบาลเบื้องต้นเมื่อเจ็บป่วย มีค่าเฉลี่ย 3.88 (S.D = 0.69) ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ อุปกรณ์การนอน หมอน เสื้อ ผ้าห่ม มีความสะอาด มีค่าเฉลี่ย 3.69 (S.D = 0.71)

ตาราง 11 ผลการประเมินปฏิริยาตอบสนองของที่มีต่อโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ด้านระยะเวลาที่เหมาะสมกับเนื้อหา

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วน		
		เบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความหมาย	การตัดสินใจ
1. ระยะเวลาในการฝึกอบรม กับเนื้อหาในการฝึกอบรมเหมาะสมกัน	4.09	0.79	ดี	ผ่าน
2. จำนวนหัวข้อและเนื้อหาเหมาะสมกับระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม	3.57	0.81	ดี	ผ่าน
3. จำนวนวันในการจัดการอบรม 2 คืน 3 วัน มีความเหมาะสม	4.18	0.79	ดี	ผ่าน
4. ระยะเวลาที่ใช้ในการกิจกรรมในแต่ละกิจกรรมมีความเหมาะสม	4.13	0.79	ดี	ผ่าน
5. การจัดตารางเวลาเข้าค่ายอบรมในแต่ละวันได้กำหนดเวลาได้อย่างเหมาะสม	4.21	0.67	ดี	ผ่าน
รวม	4.03	0.77	ดี	ผ่าน

จากตาราง 11 พบว่า ผลการประเมินปฏิริยาตอบสนองของนักเรียนที่มีต่อโครงการในด้านระยะเวลาที่เหมาะสมกับเนื้อหาโดยภาพรวมอยู่ในระดับ ดี มีค่าเฉลี่ย 4.03 (S.D = 0.77) ถือว่าผ่านการประเมิน เมื่อจำแนกรายข้อ พบว่าประเด็นที่ใช้ประเมินทุกประเด็น อยู่ในระดับดี ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การจัดตารางเวลาเข้าค่ายอบรมในแต่ละวันได้กำหนดเวลาได้อย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 4.21 (S.D = 0.67) ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ จำนวนหัวข้อและเนื้อหาเหมาะสมกับระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ย 3.57 (S.D = 0.81)

ตอนที่ 2 ผลการประเมินการเรียนรู้ของผู้เข้าค่ายอบรม

การประเมินการเรียนรู้ของผู้เข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม ในด้านความรู้ และทัศนคติโดยใช้แบบทดสอบความรู้ในเนื้อหาที่เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และแบบวัดทัศนคติที่มีต่อการเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม

2.1 ด้านความรู้ความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

ตาราง 12 จำนวนและร้อยละของความรู้เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

ข้อคำถาม	ผลการประเมิน			
	ผ่าน		ไม่ผ่าน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ครอบครัวยุคใหม่ควรเป็นครอบครัวที่ปฏิบัติตามคำสอนพระสัมมาสัมพุทธเจ้า	317	99.07	3	0.93
2. ทำบุญตักบาตร ฝึกสมาธิและการเจริญภาวนา เป็นวัฒนธรรมของชาวพุทธ	300	93.75	20	6.25
3. การปฏิบัติตามหลักพุทธศาสนา สุภาพศีลและคติธรรม ถือเป็นวิถีชีวิตของชาวพุทธ	283	88.43	37	11.57
4. การอาราธนาศีล คือการกล่าวคำขอร้องให้พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์	113	35.31	207	64.69
5. เมื่อพระสงฆ์เดินผ่านขณะที่นักเรียนนั่งอยู่ ควรลุกขึ้นแล้วนั่งลงกราบ	147	45.94	173	54.06
6. การบูชาพระรัตนตรัย ควรจุดธูปก่อนจุดเทียน	136	42.50	184	57.50

ตาราง 12 (ต่อ)

ข้อคำถาม	ผลการประเมิน			
	ผ่าน		ไม่ผ่าน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
7. การกรวดน้ำ เพื่ออุทิศส่วนกุศล นิยมทำให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้วเท่านั้น	122	38.12	198	61.88
8. การให้เพื่อนลอกการบ้านเพื่อส่งครู อาจารย์เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อน อย่างถูกต้อง	302	94.37	18	5.63
9. เมื่อเพื่อนทำผิดพลาด ต้องช่วยแก้ไข และให้อภัย ถือว่ามีน้ำใจต่อเพื่อน	305	95.31	15	4.49
10. การรู้จักคบเพื่อนที่ดี ช่วยส่งเสริม การเรียนรู้ได้ดีและสามารถอยู่ร่วมกัน อย่างมีความสุข	292	91.25	28	8.75
11. นักเรียนชักชวนเพื่อนไปเที่ยว ดื่ม เหล้า เสพยาบ้า และในที่สุดยกพวกชก ต่อยกัน เป็นธรรมชาติของวัยรุ่นซึ่งเป็น พฤติกรรมที่เหมาะสม	269	84.06	51	15.94
12. การไหว้พระ สวดมนต์แปล และ การนั่งสมาธิทุกวัน สามารถนำมา บริหารจิตและเจริญปัญญาใน ชีวิตประจำวันได้	299	93.43	21	6.57
13. ลักษณะที่จิตเป็นสมาธิ คือจิตที่มี ความเข้มแข็งและมีพลัง	169	52.81	151	47.19
14. องค์ประกอบที่สำคัญของพระ รัตนตรัย คือ พระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ จะขาดสิ่งหนึ่งสิ่งใดไม่ได้	315	98.40	5	1.60

ตาราง 12 (ต่อ)

ข้อคำถาม	ผลการประเมิน			
	ผ่าน		ไม่ผ่าน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
15. พระสงฆ์หมายถึงผู้ประพฤติปฏิบัติ ตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า	285	89.06	35	10.94
16. การปฏิบัติตนอยู่ในศีล 5 ถือเป็น วิธีการปกป้องคุ้มครองรักษา พระพุทธศาสนา	284	88.75	36	11.25
17. อิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่สำคัญ ที่สุดสำหรับนักเรียน เพราะเป็นหลักธรรม ที่นำสู่ความสำเร็จ	285	89.06	35	10.94
18. รักษาดี เคารพพระศาสนา เทิดทูน พระมหากษัตริย์และขจัดอบายมุขเป็น หน้าที่สำคัญของเยาวชน	222	69.37	98	0.63
19. การมีเงินมาก มีครอบครัวและมียาน พา ถือว่าเป็นความสำเร็จสูงสุดของชีวิต	280	87.50	40	12.50
20. การตั้งเป้าหมายที่จะไปสู่ความฝัน ของตนเองนับว่าเป็นการตั้งอธิษฐานจิต เพื่อชีวิตใหม่	284	88.75	36	11.25
รวม	250	78.13	70	21.87

จากตาราง 12 จำนวนและร้อยละของความรู้เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจาก นักเรียนที่เข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม จำนวน 320 คน พบว่า คำถามที่นักเรียนตอบ ถูกน้อยที่สุด คือ การอาราธนาศีล คือการกล่าวคำขอร้องให้พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ (ร้อยละ 35.31) รองลงมา คือ การกรวดน้ำ เพื่ออุทิศส่วนกุศลนิยมทำให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้วเท่านั้น (ร้อยละ 38.12)

1.2 ด้านทัศนคติที่มีต่อการเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม

ตาราง 13 ผลการวัดทัศนคติที่มีต่อการเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วน		การ ตัดสิน
		เบี่ยงเบน มาตรฐาน	ความหมาย	
1. การเข้าค่ายช่วยให้มีสมาธิ และความมี ระเบียบมากขึ้น	4.75	0.83	ดีมาก	ผ่าน
2. การมีสมาธิดีขึ้นจะเป็นประโยชน์ต่อผล การเรียน	4.48	0.72	ดี	ผ่าน
3. การเรียนธรรมะในค่ายช่วยขัดเกลาทำ ให้นักเรียนดีขึ้น	4.31	0.67	ดี	ผ่าน
4. การเข้าค่ายได้เรียนรู้ธรรมะได้ฝึก ปฏิบัติสมาธิทำให้มีผลกับการแก้ปัญหา ด้วยเหตุผล	4.13	0.66	ดี	ผ่าน
5. การฝึกปฏิบัติสมาธิ การเรียนรู้ธรรมะ ช่วยให้เป็นคนมีน้ำใจ	3.86	0.65	ดี	ผ่าน
6. การเข้าค่ายช่วยให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์	4.23	0.78	ดี	ผ่าน
7. ความรู้ที่ได้รับสามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้	4.03	0.66	ดี	ผ่าน
8. การเข้าค่ายช่วยให้รู้จักใช้เวลาว่างให้ อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้ดี	4.11	0.74	ดี	ผ่าน
9. การเข้าค่ายช่วยให้รู้จักใช้เวลาว่างให้ เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม	4.07	0.75	ดี	ผ่าน
10. การเข้าค่ายช่วยให้มีความรู้ความ เข้าใจหลักธรรมในพระพุทธศาสนา	4.00	0.78	ดี	ผ่าน
รวม	4.19	0.72	ดี	ผ่าน

จากตาราง 13 พบว่า ผลการวัดทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเข้าค่าย โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ย 4.19 (S.D = 0.72) ถือว่าผ่านการประเมิน เมื่อจำแนกรายข้อ พบว่าประเด็นที่ใช้ประเมินส่วนใหญ่ อยู่ในระดับ ดี นักเรียนมีทัศนคติต่อการเข้าค่ายช่วยให้มีสมาธิและความมีระเบียบมากขึ้น ผลการประเมินอยู่ในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ย 4.75 (S.D = 0.83) รองลงมา คือ การมีสมาธิดีขึ้นจะเป็นประโยชน์ต่อผลการเรียน มีค่าเฉลี่ย 4.48 (S.D = 0.72) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ผลการประเมินพฤติกรรมที่เปลี่ยนหลังการฝึกอบรม

ตาราง 14 ผลการประเมินพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปหลังจากการเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วน		
		เบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความหมาย	การตัดสินใจ
1. นักเรียนไม่สร้างความสะดวกให้กับผู้อื่นโดยการเบียดเบียน รังแก ลักขโมย โกหกและหลอกหลวง	4.40	0.81	ดี	ผ่าน
2. นักเรียนปฏิบัติต่อเพศตรงข้ามอย่างเหมาะสม และถูกทำนองครองธรรม	4.13	0.82	ดี	ผ่าน
3. นักเรียนไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด หรือเครื่องดื่มของมีเมา	3.99	0.70	ดี	ผ่าน
4. นักเรียนสามารถปฏิบัติต่อเพื่อนฝูง ครู ผู้ปกครองอย่างเหมาะสม ถูกกาลเทศะ	3.91	0.70	ดี	ผ่าน
5. การฝึกปฏิบัติสมาธิ การเรียนรู้ธรรมะช่วยให้เป็นคนมีน้ำใจ	3.46	0.72	ปานกลาง	ไม่ผ่าน
6. นักเรียนให้ความเคารพ เชื่อฟัง คำสั่งสอนของครู อาจารย์ และผู้ปกครอง	4.41	0.85	ดี	ผ่าน

ตาราง 14 (ต่อ)

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วน		
		เบี่ยงเบน มาตรฐาน	ความหมาย	การตัดสินใจ
7. นักเรียนแสดงความยินดี เมื่อเห็น ผู้อื่นได้รับความสำเร็จด้วยความ จริงใจ	3.72	0.73	ดี	ผ่าน
8. นักเรียนมีกิริยา มารยาท เรียบร้อย มากยิ่งขึ้น	4.55	0.89	ดีมาก	ผ่าน
9. นักเรียนมองโลกในแง่ดี โดยเห็น ข้อดีของผู้อื่นมากกว่าข้อเสีย	3.94	0.71	ดี	ผ่าน
10. นักเรียนสามารถควบคุมตนเองใน การคิด พูด และแสดงออก	4.47	0.72	ดี	ผ่าน
รวม	4.09	0.76	ดี	ผ่าน

จากตาราง 14 พบว่า ผลการประเมินพฤติกรรมของนักเรียนหลังเข้าค่ายคุณธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ย 4.09 (S.D = 0.76) ถือว่า ผ่านการประเมิน เมื่อจำแนกรายข้อพบว่า ประเด็นที่มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมากที่สุด คือ นักเรียนมีกิริยา มารยาท เรียบร้อยมากยิ่งขึ้น มีค่าเฉลี่ย 4.55 (S.D = 0.89) รองลงมา คือ นักเรียนสามารถควบคุมตนเองในการคิด พูด และแสดงออก มีค่าเฉลี่ย 4.47 (S.D = 0.72) ส่วนประเด็นที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมน้อยที่สุด คือ การฝึกปฏิบัติสมาธิ การเรียนรู้ธรรมะช่วยให้เป็นคนมีน้ำใจ มีค่าเฉลี่ย 3.46 (S.D = 0.72) ซึ่งถือว่าไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน

ตาราง 15 ด้านการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วน		
		เบี่ยงเบน	ความหมาย	การตัดสินใจ
		มาตรฐาน		
1. เมื่อพ่อแม่มีความทุกข์คอยเป็นกำลังใจให้ท่าน	4.30	0.89	ดี	ผ่าน
2. ช่วยพ่อแม่ทำงานบ้านในวันหยุดหรือหลังเลิกเรียน	3.45	0.84	ปานกลาง	ไม่ผ่าน
3. ประพฤติไม่ดีจนทำให้พ่อแม่ญาติพี่น้องผิดหวัง	3.69	0.81	ดี	ผ่าน
4. ขออนุญาตพ่อแม่ทุกครั้งก่อนออกจากบ้าน	3.54	0.81	ดี	ผ่าน
5. เมื่อพ่อแม่ไม่สบายได้คอยดูแลช่วยเหลือ	3.81	0.81	ดี	ผ่าน
6. แสดงความเคารพต่อครูอาจารย์เมื่อพบเจอ	3.91	0.82	ดี	ผ่าน
7. เมื่อมีปัญหาได้ขอรับคำปรึกษาแนะนำจากครู	3.74	0.82	ดี	ผ่าน
8. เวลาเรียนตั้งใจเรียนและสอบถามครูอาจารย์	3.86	0.82	ดี	ผ่าน
9. ช่วยเหลือช่วยบริการงานของครูอาจารย์	3.84	0.81	ดี	ผ่าน
10. ให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการเรียนอย่างเต็มที่	4.16	0.82	ดี	ผ่าน
11. เมื่อครูมอบหมายงานถือเป็นหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ	4.18	0.83	ดี	ผ่าน
12. แต่งกายเรียบร้อยถูกต้องตามกฎระเบียบของโรงเรียน	4.31	0.84	ดี	ผ่าน

ตาราง 15 (ต่อ)

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความหมาย	การตัดสินใจ
13. ตื่นนอนแต่เช้าและไปโรงเรียนได้ทันเวลา	3.59	0.81	ดี	ผ่าน
14. เมื่อคุยกับเพื่อนด้วยความไพเราะ อ่อนหวาน	3.55	0.82	ดี	ผ่าน
15. ไม่โกหก มีความซื่อสัตย์ จริงใจต่อเพื่อน	3.79	0.77	ดี	ผ่าน
16. เคยกล่าวร้ายหรือโกหกผู้อื่นจนทำให้เขาเสียหาย	3.50	0.76	ปานกลาง	ไม่ผ่าน
17. เสียสละและสร้างประโยชน์ให้แก่สังคม	3.55	0.77	ดี	ผ่าน
18. ชักชวนเพื่อนๆ ไปปฏิบัติธรรมเมื่อมีโอกาส	4.05	0.86	ดี	ผ่าน
19. ไปศึกษาปฏิบัติธรรมตามสถานที่ต่างๆ เมื่อมีโอกาส	4.26	0.82	ดี	ผ่าน
20. ผลการฝึกอบรมสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.43	0.82	ดี	ผ่าน
รวม	3.89	0.81	ดี	ผ่าน

จากตาราง 15 พบว่า ผลการประเมินพฤติกรรมของนักเรียนหลังเข้าค่ายคุณธรรม ในด้านการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ดี มีค่าเฉลี่ย 3.89 (S.D = 0.81) ถือว่าผ่านการประเมิน เมื่อจำแนกรายข้อ พบว่า ประเด็นที่ใช้ประเมินส่วนใหญ่ อยู่ในระดับดี ส่วนประเด็นที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้มากที่สุด คือ ผลจากการฝึกอบรมสามารถนำประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีค่าเฉลี่ย 4.43 (S.D = 0.82) ส่วนประเด็นที่นำไปปฏิบัติได้น้อยที่สุด คือ ช่วยพ่อแม่ทำงานบ้านในวันหยุดหรือหลังเลิกเรียนมีค่าเฉลี่ย 3.45 (S.D = 0.84) และเคยกล่าวร้ายหรือโกหกผู้อื่นจนทำให้เขาเสียหาย มีค่าเฉลี่ย 3.50 (S.D=0.76) ซึ่งมีผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง และถือว่ายังไม่ผ่านการประเมิน

ตอนที่ 4 ผลการประเมินผลลัพธ์ที่มีต่อองค์กร

การประเมินผลลัพธ์ที่เกิดต่อองค์กร โดยติดตามผลหลังเข้าค่าย 1 เดือน ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์จากผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน คณะครูของโรงเรียน จำนวน 3 คน และผู้ปกครอง จำนวน 7 คน ได้ข้อมูลดังนี้

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คณะครู และผู้ปกครอง ทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบต่อโรงเรียน และห้องเรียนตลอดจนพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปของนักเรียนที่ผ่านการเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม นักเรียนมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ส่งผลทางด้านบวกต่อโรงเรียนเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดี ทำให้ผู้ปกครองมีความมั่นใจที่จะส่งบุตรหลานให้มาศึกษาต่อในสถาบันแห่งนี้ ในห้องเรียนถ้านักเรียนมีความสุขต่อการเรียนให้มีความร่วมมือ มีความสนใจและตั้งใจเรียน ครูก็สามารถจัดกระบวนการเรียนที่หลากหลายไม่น่าเบื่อ ทำให้บรรยากาศในห้องเรียนเป็นไปด้วยความสนุกสนาน ดังกล่าวของผู้ให้ข้อมูลที่ว่า

“นักเรียนมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น โดยสังเกตจากการมาโรงเรียนของนักเรียน มาสายกันน้อยลง แต่งกายเรียบร้อยถูกระเบียบของโรงเรียน มีสัมมาคารวะ พบเจอที่ไหนก็จะทักทาย ยกมือสวัสดี พูดเพราะขึ้น ทางด้านหน้าที่ของตัวเอง เช่นการทำกิจกรรมหน้าเสาธง นักเรียนก็ช่วยกันร้องเพลงชาติและตั้งใจร่วมทำกิจกรรมของโรงเรียนอย่างดี ซึ่งโดยภาพรวมแล้ว ผอ. มีความเห็นว่า ถ้านักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากที่เคยประพฤติตัวไม่ดี มาปรับปรุงตัวเองใหม่ ย่อมส่งผลต่อภาพลักษณ์ที่ดีของโรงเรียน คนข้างนอกก็จะมองว่านักเรียนของเราทำตัวน่ารัก เรียบร้อย ปฏิบัติตัวดี อีกทั้งยังเป็นการสร้างความรู้สึกที่ดีต่อโรงเรียนของเรา ผู้ปกครองจะได้ไว้วางใจที่จะส่งลูกหลานมาเรียนที่โรงเรียนเราในปีต่อๆ ไป”

(ผู้บริหารโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร,
ผู้ให้สัมภาษณ์, 30 กันยายน 2558)

“นักเรียนรับผิดชอบทำความสะอาดห้องเรียนตามเวรประจำวันที่ได้รับมอบหมาย ไม่ต้องคอยกระตุ้น หรือเตือนให้มาทำเหมือนแต่ก่อน ทำให้บรรยากาศในห้องเรียน น่าเรียนมากขึ้น”

(ครูระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 1 ตุลาคม 2558)

“นักเรียนเข้าเรียนตรงตามเวลา การขาด ลา มาสายกันน้อยลงแทบจะน้อยมาก การแต่งกายก็ดีขึ้นถูกระเบียบมากขึ้น ผมสัน (ผู้ชาย) ผู้หญิงที่ไว้ผมยาวก็มัดรวบไว้เรียบร้อยดี ไม่ปล่อยผมรุงรัง เล็บสั้น สะอาด ไม่ทาสีเล็บ ทำให้ฝ่ายปกครองดูแลนักเรียนได้ง่ายขึ้น เนื่องจากนักเรียนปฏิบัติตามกฎที่โรงเรียนกำหนดไว้ อาจมีส่วนน้อยเท่านั้นที่ยังฝ่าฝืน อีกทั้งพฤติกรรมทะเลาะวิวาทก็มีน้อยลง ส่งผลให้ภาพลักษณ์จากบุคคลภายนอกที่มีความรู้สึกโรงเรียนเป็นไปในแง่ที่ดี”

(ครูฝ่ายปกครอง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2558)

“นักเรียนสนใจต่อกิจกรรมการเรียนในห้องเรียนมากขึ้น พยายามมีส่วนร่วม มีการโต้ตอบ พูดคุย ชักถามมากขึ้น ถ้าที่จะแสดงความคิดเห็น เมื่อมอบหมายให้ทำงานกลุ่ม ก็จะช่วยเพื่อนทำงาน ครูประจำวิชาเองก็สามารถจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ง่ายขึ้น บรรยากาศในห้องเรียนมีความเป็นกันเอง”

(ครูประจำวิชาวิทยาศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3,
ผู้ให้สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2558)

“เมื่อนักเรียนกลับบ้าน ก็จะช่วยทำงานบ้าน, ภูบ้าน, ล้างจาน”

(ผู้ปกครองนักเรียน, สนทนากลุ่ม, 9 ตุลาคม 2558)

“ลูกชายสนใจที่จะออกกำลังกาย ไปวิ่ง ไปเตะฟุตบอลกับเพื่อนแถวๆบ้าน”

(ผู้ปกครองนักเรียน, สนทนากลุ่ม, 9 ตุลาคม 2558)

“ช่วยแม่ทำขนม ช่วยหยิบจับ เอาขนมใส่ถุงและไปช่วยส่งขายที่ตลาด ช่วยแบ่งเบาภาระที่บ้านได้เยอะเลย”

(ผู้ปกครองนักเรียน, สนทนากลุ่ม, 9 ตุลาคม 2558)

“สนใจไปทำบุญที่วัด ใสบาตรพระ เวลาพระเดินบิณฑบาตผ่านหน้าบ้าน”

(ผู้ปกครองนักเรียน, สนทนากลุ่ม, 9 ตุลาคม 2558)

“ลูกสวดมนต์ไหว้พระก่อนนอน”

(ผู้ปกครองนักเรียน ,สนทนากลุ่ม, 9 ตุลาคม 2558)

“ลูกอยากมาโรงเรียน ตื่นนอนแต่เช้าไม่งอแงเหมือนก่อน มีเพื่อนสนิทที่โรงเรียนมากขึ้น คุยเก่งขึ้น มีมนุษยสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ มากขึ้น”

(ผู้ปกครองนักเรียน ,สนทนากลุ่ม, 9 ตุลาคม 2558)

“ตอนแรกลูกต้องมาอยู่หอพัก เข้ากับเพื่อนๆไม่ค่อยได้ ไม่อยากเรียนโรงเรียนนี้แล้ว แต่ต่อมาเมื่อได้อยู่ไปสักพักก็เริ่มปรับตัวได้ เลยไม่ต้องย้ายโรงเรียนกลับมาเรียนแถวบ้าน”

(ผู้ปกครองนักเรียน ,สนทนากลุ่ม, 9 ตุลาคม 2558)

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การประเมินโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร โดยประยุกต์ใช้แบบการประเมินของเคิร์กแพตทริค (Kirkpatrick) ใน 4 ด้าน คือ

1. เพื่อประเมินปฏิกิริยาตอบสนองที่มีต่อโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรม
2. เพื่อประเมินการเรียนรู้ของผู้เข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ และทัศนคติที่มีต่อการเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม
3. เพื่อประเมินพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปหลังจากเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรมและการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
4. เพื่อประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อองค์กร ครอบคลุมถึงผลดีหรือผลกระทบต่อองค์กร จากแหล่งข้อมูล ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 1 คน ครูจำนวน 29 คน นักเรียนจำนวน 320 คน ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินปฏิกิริยาตอบสนอง

สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน แบบทดสอบความรู้ แบบวัดทัศนคติ แบบประเมินพฤติกรรม สำหรับนักเรียน และแบบสัมภาษณ์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้ปกครอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีผลการประเมินดังนี้

สรุปผลการวิจัย

การประเมินโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรม มี 4 ด้าน คือ การประเมินปฏิกิริยาตอบสนอง การประเมินการเรียนรู้ การประเมินพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปหลังการเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม การประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อองค์กร สรุปผลได้ดังนี้

1. สรุปผลการประเมินปฏิกิริยาตอบสนองต่อโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรม ผ่านเกณฑ์ อยู่ในระดับดี โดยผู้เข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรมได้มีปฏิกิริยาตอบสนอง ได้รับความพึงพอใจด้านต่างๆ เช่น ด้านสถานที่ ด้านวิทยากร เนื้อเรื่องหลักสูตร กิจกรรมการดำเนินการต่างๆ การอำนวยความสะดวกและด้านระยะเวลา

2. สรุปผลการประเมินการเรียนรู้ ด้านความรู้ของนักเรียน โดยใช้แบบทดสอบ สรุปได้ว่าผ่านเกณฑ์การเรียนรู้ 78.13% ไม่ผ่านเกณฑ์ 21.87% การประเมินด้านทัศนคติ โดยใช้แบบวัดทัศนคติ ผลคือ ผ่านเกณฑ์อยู่ในระดับดีและพบว่านักเรียนมีความคิดว่าการเข้าค่ายธรรมะสามารถช่วยทำให้เกิดสมาธิและมีระเบียบมากขึ้นนอกจากนี้การมีสมาธิที่ดี ยังส่งผลให้การเรียนดีขึ้น

3. สรุปผลการประเมินพฤติกรรมหลังการเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม

นักเรียนมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น โดยพฤติกรรมที่สังเกตได้ชัดเจนคือ นักเรียนมีกิริยา มารยาท เรียบร้อย สามารถควบคุมตนเองในด้านความคิดและการแสดงออก การแสดงความเคารพเชื่อฟังครู - อาจารย์และผู้ปกครอง มีสัมมาคารวะ นอบน้อมถ่อมตนมากขึ้น ตระหนักถึงความสำคัญต่อหน้าที่ของตัวเองที่มีต่อโรงเรียน และช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดจิตสำนึกในการช่วยเหลือพ่อแม่ผู้ปกครอง ทำงานบ้านมากขึ้น นักเรียนได้พัฒนาตนเองด้านต่างๆ ดีขึ้น ได้รับการยอมรับในกลุ่มเพื่อน กล้าแสดงออกในบทบาทการเป็นผู้นำ - ผู้ตามที่ดี มีความยินดีที่จะเสียสละเวลา ความสุขส่วนตัว เพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากขึ้น เล็งเห็นและให้ความสำคัญกับการออกกำลังกายด้วยเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดี มีประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเอง มีความรับผิดชอบต่อการทำความสะอาดห้องเรียน (เวรประจำวัน) ที่ได้รับมอบหมาย มาโรงเรียนทันเวลาเข้าแถว และเข้าเรียนสม่ำเสมอ และตรงต่อเวลามากขึ้น

4. สรุปผลการประเมินผลลัพธ์ที่เกิดต่อองค์กร ผลกระทบต่อโรงเรียน และห้องเรียน ตลอดจนพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปของนักเรียนที่ผ่านการเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม นักเรียนมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ส่งผลทางด้านบวกต่อโรงเรียน เป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีทำให้ผู้ปกครองมีความมั่นใจที่จะส่งบุตรหลานให้มาศึกษาต่อในสถาบันแห่งนี้ในห้องเรียน ถ้านักเรียนมีความสุขต่อการเรียนให้มีส่วนร่วมเมื่อมีความสนใจและตั้งใจเรียน ครูก็สามารถจัดกระบวนการเรียนที่หลากหลายไม่น่าเบื่อ ทำให้บรรยากาศในห้องเรียนเป็นไปด้วยความสนุกสนาน นักเรียนเต็มใจที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆที่โรงเรียนจัดขึ้น และการที่นักเรียนปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ทำให้การดูแลความเรียบร้อยภายในโรงเรียนทำได้ง่ายขึ้น นักเรียนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

อภิปรายผล

1. การประเมินปฏิริยาตอบสนองต่อโครงการ ได้ผลผ่านเกณฑ์การประเมินอยู่ในระดับดี โดยภาพรวมไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของสถานที่ ซึ่งจัดขึ้นในวัดที่มีบรรยากาศเป็นป่าธรรมชาติ สงบ ทำให้ผู้เข้าค่ายมีจิตที่สงบเยือกเย็นตามบรรยากาศของวัด อาหารที่รับประทานในระหว่างการเข้าค่าย มุ่งเน้นให้ผู้เข้าค่ายตระหนักในคุณค่าของอาหาร ฝึกให้รู้จักประหยัดตลอดจนมารยาทการรับประทานอาหารไม่ยึดติดกับรสชาติและไม่รับประทานอาหารอย่างฟุ่มเฟือย วัสดุ อุปกรณ์ และ

สื่อวีดิทัศน์ที่ใช้ประกอบมีความทันสมัย เหมาะสม ทำให้ผู้เข้าค่ายเกิดความ ส่วนด้านมีคะแนนเฉลี่ยมาก เป็นลำดับสุดท้าย คือ ด้านพระวิทยากรในด้านการสื่อสาร ภาษาที่ใช้ อาจเข้าใจยาก อาจเนื่องจากส่วนใหญ่มีชั้นศาตร์ค่อนข้างมากประกอบกับนักเรียนที่เข้าค่ายอบรมยังอยู่ในช่วงวัยรุ่น อาจทำให้การสื่อสารในบางครั้งเกิดความไม่เข้าใจ

2. การประเมินการเรียนรู้ ในความรู้ และทัศนคติ ผู้เข้าค่ายส่วนใหญ่ได้รับการประเมินผลให้ผ่านเกณฑ์การเรียนรู้ 78.13% ไม่ผ่านเกณฑ์ 21.87% พบว่ามีผลการเรียนรู้ ผ่านเกณฑ์การประเมิน อาจเป็นผลจากการที่ได้ฝึกปฏิบัติ ทำให้เกิดการเรียนรู้ไม่ว่าจะเป็นการทำวัตรสวดมนต์ เจริญสมาธิ แผ่เมตตา การเดินสมาธิ การปฏิบัติตนตามกฎ กติกาและมารยาทชาวพุทธ การทำหน้าที่เป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีที่ถูกต้องที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ การทำกิจกรรม นอกจากทำให้เกิดความรู้แล้ว ยังทำให้กล้าคิดกล้าถามในสิ่งที่สงสัยในทางพระพุทธศาสนา ได้ทำกลุ่มสัมพันธ์ที่สนุกสนาน เกิดพลังสร้างสรรค์ตนเอง ได้พัฒนากาย พัฒนาศีล การปรับตัวและการอยู่ร่วมกันปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน

3. การประเมินพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปหลังเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม พบว่าการฝึกปฏิบัติจริงทำให้เกิดพัฒนากาย พัฒนาศีล การปรับตัวและการอยู่ร่วมกันปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน การพัฒนาจิตใจ และพัฒนาปัญญา ก่อให้เกิดสำนึกในด้านดี คือ การนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อก่อให้เกิดผลดีต่อตนเอง สังคม ทั้งนี้ผลที่ได้รับดังกล่าว อาจเกิดเทคนิคและรูปแบบการอบรมที่มีความสอดคล้อง และเหมาะสม

4. การประเมินผลลัพธ์โครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรม ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ทำให้บรรยากาศการเรียนทั้งในห้องเรียนและโรงเรียนดีขึ้น อันเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนในทางที่ดีขึ้น นักเรียนปรับปรุงพัฒนาตัวเอง มีความประพฤติดี ย่อมส่งผลต่อภาพลักษณ์ที่ดีต่อโรงเรียน นักเรียนปฏิบัติตามกฎที่โรงเรียน ทำให้ฝ่ายปกครองดูแลนักเรียนได้ง่ายขึ้น นักเรียนสนใจต่อกิจกรรมการเรียนในห้องเรียน ครูก็สามารถจัดกระบวนการเรียนการสอนง่ายขึ้น ทำให้นักเรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น และอาจส่งผลถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงกว่าเดิม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการประเมินไปใช้

จากผลการประเมินโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรม ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนา กระบวนการฝึกอบรมโครงการ ดังนี้

1. จากผลการประเมินโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรม ที่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ปฏิบัติการตอบสนองต่อโครงการ ทำให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เข้ารับการฝึกอบรม กระตุ้นให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปและส่งผลด้านบวกที่สร้างสรรค์ต่อองค์กรและสังคม จึงควรมีขยายการดำเนินโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรมในปีต่อไป

2. จากผลการประเมินปฏิบัติการตอบสนองต่อโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรม ในด้านสถานที่ บรรยากาศ และกระบวนการดำเนินการด้านต่างๆที่ผ่านเกณฑ์การประเมิน แต่ยังไม่ดีที่สุด ยกตัวอย่างเช่น ด้านพระวิทยากรอาจมีรุ่นพี่ที่เคยผ่านการเข้าค่ายคุณธรรม ฯ เป็นพี่เลี้ยงเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อคอยติดต่อประสานระหว่างครู พระวิทยากรและผู้เข้าค่าย เป็นการสร้างความอบอุ่นและลดช่องว่างระหว่างวัยในด้านการติดต่อสื่อสาร

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

1. ควรมีการประเมินติดตามผลสำเร็จของโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรมเป็นระยะๆ โดยเฉพาะในด้านพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปของนักเรียน เนื่องจากการประเมินโครงการในครั้งนี้ ได้ติดตามผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนหลังระยะเวลาเข้าค่าย เพียง 1 เดือนเท่านั้น

2. ควรมีการประเมินก่อนการดำเนินโครงการ ขณะการดำเนินโครงการ และหลังการดำเนินโครงการ เพื่อเป็นสารสนเทศในการพัฒนาโครงการในปีต่อไป

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยพระธาตุนคร

บรรณานุกรม

- เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี. (2542). การประเมินโครงการ : แนวคิดและแนวปฏิบัติ.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัตนะ บัวสนธ์. (2540). การประเมินผลโครงการ : การวิจัยเชิงประเมิน.
กรุงเทพฯ: ต้นอ่อน แกรมมี่.
- สมคิด พรหมจ้อย. (2550). เทคนิคการประเมินโครงการ (พิมพ์ครั้งที่ 5). นนทบุรี: จตุพร ดีไซน์.
- สมคิด พรหมจ้อย. (2555). เทคนิคการประเมินโครงการ (พิมพ์ครั้งที่ 5). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2549) “ความรู้พื้นฐานสำหรับการประเมินโครงการทางการศึกษา”
ในหวัง พิธิยานุวัฒน์ บรรณาธิการ **รวมบทความทางการประเมินโครงการ**
(พิมพ์ครั้งที่ 3) (หน้า 101-121). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำราญ มีแจ้ง. (2544). การประเมินโครงการทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : นิชินแอดเวอร์ไทซิงกรุ๊ป.
- สุภาพร พิศาลบุตร และยงยุทธ เกษสาคร. (2545). การพัฒนาบุคคลและการฝึกอบรม.
กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- Ebel, R. L. And Frisbie, D. A. (1986). Essentials of educational measurement (4th ed).
New Jersey: Prentice - Hall.
- Fitzpatrick, J. L., Sander, J. R. and Worthen, B. R. (2004). Program evaluation, alternative approaches and practical guidelines. New York: Longman.
- Kirkpatrick, D. L. (1998). Evaluating training programs : the four levels (2nd ed).
San Francisco: Berrett-Koehler.
- Posavac, J. E. and Carey, R. G. (1980). Program evaluation : Methods and case studies.
New Jersey: Prentice-Hall.
- Stufflebeam, D. L. and Shinkfield, A. J. (1990). Systematics evaluation.
Boston: Kluwer-Nijho.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยพระเชตุвр

ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญและหนังสือขอความร่วมมือเพื่อใช้ในการประเมิน
รายนามผู้เชี่ยวชาญ

1. ดร.ชำนาญ ปาณวงษ์ อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์
2. ดร.บุรพา พรหมเยี่ยม อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
3. นายสมศักดิ์ นาคนาม ผู้อำนวยการโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ บัณฑิตวิทยาลัย งานวิชาการ โทร. ๘๘๓๘

ที่ ศธ ๐๕๒๗.๐๒/ว ๔๕๑๑

วันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขออนุมัติคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
เรียน ดร.ชำนาญ ปานาวงษ์

ด้วย นางสาววิริยา บุชชะบารห์ สป.ประจำตัว ๕๔๐๗๒๓๕๕ นิสิตปริญญาโท สาขาวิชา
วิจัยและประเมินผลการศึกษา แขนงวิจัยและพัฒนาการศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
ได้ทำการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เรื่อง “การประเมินโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนองค์การ
บริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาหาบัณฑิต
โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอื้อมพร หลินเจริญ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

ในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องมี บัณฑิตวิทยาลัย พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้
ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดียิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้
ในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ดังแนบมาพร้อมนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่ง
ว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอื้อมพร หลินเจริญ)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยนเรศวร

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ บัณฑิตวิทยาลัย งานวิชาการ โทร. ๘๘๓๓๔

ที่ ศธ ๐๕๒๗.๐๒/ว ๔๕๑๑

วันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

เรียน ดร.บุรพา พรหมเจียม

ด้วย นางสาววีรยา บุชชะบาร รหัสประจำตัว ๕๔๐๗๒๓๕๕ นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา แขนงวิจัยและพัฒนาการศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้ทำการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เรื่อง “การประเมินโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอื้อมพร หลินเจริญ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

ในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องนี้ บัณฑิตวิทยาลัย พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดียิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ดังแนบมาพร้อมนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอื้อมพร หลินเจริญ)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยนเรศวร

ที่ ศธ ๐๕๒๗.๐๒/ว ๕๕๑๑

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

เรียน คุณสมศักดิ์ นาคนาม

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง จำนวน ๑ ฉบับ

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางสาววริยา บุชชะบา รหัสประจำตัว ๕๕๐๗๒๓๕๕ นิสิตปริญญาโท สาขาวิชา
วิจัยและประเมินผลการศึกษา แขนงวิจัยและพัฒนาการศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
ได้ทำการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เรื่อง “การประเมินโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนองค์การ
บริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอื้อมพร หลินเจริญ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

ในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องนี้ บัณฑิตวิทยาลัย พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้
ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดียิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้
ในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ดังแนบมาพร้อมนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่ง
ว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอื้อมพร หลินเจริญ)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๙๖-๘๘๓๑

โทรสาร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๖

๒. นางสาววริยา บุชชะบา

โทร ๐๙-๕๓๐๗-๕๕๓๕

ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถามการประเมินโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรม

(สำหรับผู้เข้าร่วมโครงการค่ายคุณธรรมฯ)

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามความคิดเห็นของท่านในด้านการเข้าร่วมกิจกรรมโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งข้อมูลที่ได้ใช้สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ไม่ใช่สำหรับการอื่น และไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่อย่างใด

2. แบบสอบถามนี้มีทั้งหมด 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านการอบรมตามโครงการ

3. ขอให้ท่านตอบแบบสอบถามทุกข้อ ทุกตอนและพิจารณาให้ตรงกับความเป็นจริงตามทัศนคติของท่าน

4. คำตอบของท่านจะเป็นประโยชน์ต่อการรวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ สำหรับปรับปรุงและพัฒนาโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรม

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากท่าน ด้วยดีและขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

นางสาววีรยา บุษชะบา

นิสิตปริญญาโทสาขาวัดและประเมินผลการศึกษา

มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก

แบบสอบถามสำหรับผู้บริหารและคณะครู

แบบสอบถาม

การประเมินโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในวงเล็บ หรือเติมข้อความที่ตรงกับความเป็นจริง

1. เพศ

() ชาย

() หญิง

2. ระดับชั้น

() ปริญญาตรี

() สูงกว่าปริญญาตรี

3. ก่อนเข้ารับการฝึกอบรมที่วัดป่าไทรงาม ท่านเคยเข้ารับการฝึกอบรมในกิจกรรมแบบเดียวกันมาจากที่อื่นหรือไม่

() ไม่เคย

() เคย จำนวน.....ครั้ง สถานที่

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านการฝึกอบรมตามโครงการ

คำชี้แจง ท่านมีความพึงพอใจต่อโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรมมากน้อยเพียงใด โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับระดับการปฏิบัติตามความเป็นจริงมากที่สุด (ลงในช่องระดับการประเมิน)

ประเด็น/หัวข้อ	ระดับการประเมิน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

ด้านหลักสูตร

1. ผู้หลักการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง และสามารถนำไปแก้ไขปัญหาได้
2. รู้จักมารยาทชาวพุทธและวิธีการกราบไหว้ที่ถูกต้องสามารถปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างชาวพุทธที่ดี
3. เข้าใจหน้าที่ของศาสนิกชนที่ดี เป็นชาวพุทธที่ปฏิบัติตามหลักศีล 5 หรือหลักธรรมคำสอน

คำชี้แจง ท่านมีความพึงพอใจต่อโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรมมากน้อยเพียงใด โดยทำเครื่องหมาย ✓
ลงในช่องว่างที่ตรงกับระดับการปฏิบัติตามความเป็นจริงมากที่สุด (ลงในช่องระดับการประเมิน)
(ต่อ)

ประเด็น/หัวข้อ	ระดับการประเมิน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4. รู้และเข้าใจขั้นตอนการเจริญภาวนาเห็นประโยชน์ที่จะฝึกฝนสติและสมาธิ พบสิ่งประเสริฐสูงสุดในชีวิต คือความสงบเย็น					
5. รู้แนวทางการปฏิบัติตนเป็นคนดีไม่หลงผิด มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีสติ ไม่ประมาท					
6. มีความรู้ความเข้าใจความหมายของพระรัตนตรัย สามารถวิเคราะห์ได้ว่าสิ่งใดเป็นที่พึงอันประเสริฐ					
7. เกิดความซาบซึ้งในพระคุณของพ่อแม่ ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของบุตรที่ดี					
8. เกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของพระคุณครู มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และคุณธรรมที่ศิษย์พึงมี					
9. เข้าใจหน้าที่และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของชาติ รู้จักทำตนให้เป็นประโยชน์พัฒนาประเทศชาติ					
10. เกิดความรู้ความเข้าใจ ตระหนักถึงการมีอิทธิบาทธรรมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในชีวิตได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม					
11. สามารถนำกระบวนการแก้ปัญหาตามแนวทางอริยสัจ 4 ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนและสังคม					

คำชี้แจง ท่านมีความพึงพอใจต่อโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรมมากน้อยเพียงใด โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับระดับการปฏิบัติตามความเป็นจริงมากที่สุด (ลงในช่องระดับการประเมิน) (ต่อ)

ประเด็น/หัวข้อ	ระดับการประเมิน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
12. เนื้อหาสาระทั้งหมดที่ใช้ในการอบรมเรียนรู้ มีความเหมาะสมกับวัยของผู้เข้ารับการอบรม					
13. เนื้อหาสาระทั้งหมดที่ใช้ในการอบรมเรียนรู้ สอดคล้องกับการดำเนินชีวิต					
14. เนื้อหาสาระทั้งหมดที่ใช้ในการอบรมเรียนรู้ สอดคล้องกับปัญหาในสังคมปัจจุบัน					
ด้านวิทยากร					
1. พระวิทยากรมีความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดีในหัวข้อที่ทำการสอน					
2. พระวิทยากรสามารถสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนที่มีความเป็นกันเองง่ายต่อการเรียนรู้หลักธรรม					
3. พระวิทยากรสามารถตอบปัญหาข้อข้องใจได้อย่างชัดเจน					
4. พระวิทยากร มีเทคนิควิธีในการสอนที่ดีไม่ทำให้เกิดความเบื่อหน่าย					
5. พระวิทยากรมีความสามารถในการบรรยายธรรมให้เข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง					
6. พระวิทยากรมีเทคนิคการนำปฏิบัติที่เป็นรูปแบบปฏิบัติตามได้ง่าย					
7. การใช้ภาษาในการสอนที่ง่าย มีน้ำเสียงที่ดังฟังชัด ช่วยให้การเรียนธรรมะเข้าใจง่าย					
8. พระอาจารย์สอนธรรมะด้วยการใช้ภาษาที่เหมาะสมร่วมสมัยทำให้เรียนรู้ได้ง่าย					

คำชี้แจง ท่านมีความพึงพอใจต่อโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรมมากน้อยเพียงใด โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับระดับการปฏิบัติตามความเป็นจริงมากที่สุด (ลงในช่องระดับการประเมิน) (ต่อ)

ประเด็น/หัวข้อ	ระดับการประเมิน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
9. พระวิทยากร เปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการอบรม ได้ซักถาม แสดงความคิดเห็น					
10. พระวิทยากรมีความตั้งใจและเอาใจใส่ในการฝึกอบรม					
ด้านสถานที่					
1. สถานที่ฝึกอบรม มีความร่มรื่น มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการฝึกอบรม					
2. สถานที่ทำวัตรสวดมนต์ฟังธรรม สนทนาธรรมมีความสะอาด สงบ ร่มรื่น					
3. สถานที่มีเหมาะสมในการแบ่งฐานการเรียนรู้ในแต่ละฐาน					
4. สถานที่รับประทานอาหารและน้ำดื่ม มีความสะอาด					
5. ห้องน้ำ และห้องส้วมมีความสะอาดถูกสุขลักษณะ					
ด้านบรรยากาศ					
1. การเรียนการสอนธรรมในขณะอยู่ค่ายอบรม มีความผ่อนคลาย ไม่เครียดจนเกินไป					
2. การเข้าค่ายมีระเบียบปฏิบัติที่ไม่เคร่งครัดจนเกินไป					
3. การบำเพ็ญประโยชน์ยามเช้า ฝึกให้นักเรียนทำงานร่วมกับผู้อื่นได้					

คำชี้แจง ท่านมีความพึงพอใจต่อโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรมมากน้อยเพียงใด โดยทำเครื่องหมาย ✓
ลงในช่องว่างที่ตรงกับระดับการปฏิบัติตามความเป็นจริงมากที่สุด (ลงในช่องระดับการประเมิน)
(ต่อ)

ประเด็น/หัวข้อ	ระดับการประเมิน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4. การเดินจงกรมในวิถีแห่งสติ มีความสงบ และสามารถทำให้เกิดสมาธิมากขึ้น					
5. การสวดมนต์ทำวัตร เช้า - เย็น ช่วยให้เข้าใจในศาสนพิธีมากยิ่งขึ้น					
ด้านการอำนวยความสะดวกของเจ้าหน้าที่					
1. บุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ภายในวัดคอยให้บริการและความสะดวก					
2. ห้องน้ำ ห้องส้วม ความเพียงพอแก่คณะผู้เข้ารับการอบรม					
3. อุปกรณ์การนอน หมอน เสื่อ ผ้าห่มมีความสะอาด					
4. มีห้องปฐมพยาบาลเบื้องต้น เมื่อเจ็บป่วย					
ด้านระยะเวลาพอเหมาะกับเนื้อหา					
1. ระยะเวลาในการฝึกอบรม กับเนื้อหาในการฝึกอบรมเหมาะสมกัน					
2. จำนวนหัวข้อและเนื้อหาเหมาะสมกับระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม					
3. จำนวนวันในการจัดการอบรม 2 คืน 3 วัน มีความเหมาะสม					
4. ระยะเวลาที่ใช้ในการกิจกรรม ในแต่ละกิจกรรมมีความเหมาะสม					
5. การจัดตารางเวลาเข้าค่ายอบรมในแต่ละวันได้กำหนดเวลาได้อย่างเหมาะสม					

(สำหรับนักเรียน)

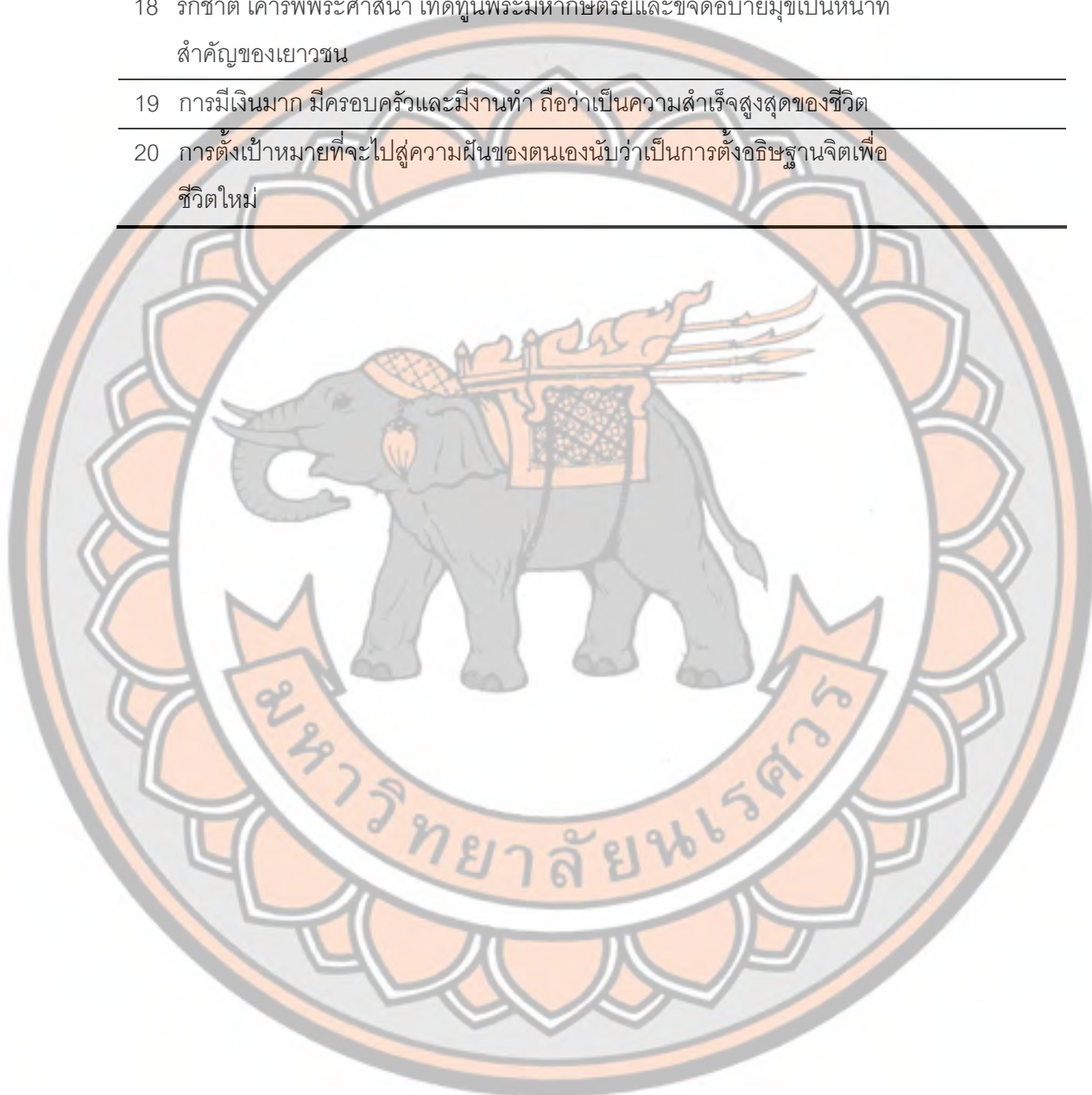
แบบทดสอบด้านความรู้
การประเมินโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรม

คำชี้แจง จงทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง “ใช่” หรือ “ไม่ใช่” ให้ถูกต้อง

ข้อ	ประเด็นคำถาม	ใช่	ไม่ใช่
1	ครอบครัวชาวพุทธเป็นครอบครัวที่ปฏิบัติตามคำสอนพระสัมมาสัมพุทธเจ้า		
2	ทำบุญตักบาตร ฝึกสมาธิและการเจริญภาวนา เป็นวัฒนธรรมของชาวพุทธ		
3	การปฏิบัติตามหลักพุทธศาสนา สุภาสิตและคตินิยม ถือเป็นวิถีชีวิตของชาวพุทธ		
4	การอาราธนาศีล คือการกล่าวคำขอร้องให้พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์		
5	เมื่อพระสงฆ์เดินผ่านขณะที่นักเรียนนั่งอยู่ ควรลุกขึ้นแล้วนั่งลงกราบ		
6	การบูชาพระรัตนตรัย ควรจุดธูปก่อนจุดเทียน		
7	การกรวดน้ำ เพื่ออุทิศส่วนกุศลนิยมทำให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วเท่านั้น		
8	การให้เพื่อนลอกการบ้านเพื่อส่งครูอาจารย์เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อนอย่างถูกต้อง		
9	เมื่อเพื่อนทำผิดพลาด ต้องช่วยแก้ไขและให้อภัย ถือว่ามีน้ำใจต่อเพื่อน		
10	การรู้จักคบเพื่อนที่ดี ช่วยส่งเสริมการเรียนได้ดีและสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข		
11	นักเรียนชักชวนเพื่อนไปเที่ยว ดื่มเหล้า เสพยาบ้า และในที่สุดยกพวกชกต่อยกัน เป็นธรรมชาติของวัยรุ่นซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เหมาะสม		
12	การไหว้พระ สวดมนต์แปล และการนั่งสมาธิทุกวัน สามารถนำมาบริหารจัดการและเจริญปัญญาในชีวิตประจำวันได้		
13	ลักษณะที่จิตเป็นสมาธิ คือจิตที่มีความเข้มแข็งและมีพลัง		
14	องค์ประกอบที่สำคัญของพระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ จะขาดสิ่งหนึ่งสิ่งใดไม่ได้		
15	พระสงฆ์หมายถึงผู้ประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า		
16	การปฏิบัติตามอยู่ในศีล 5 ถือเป็นวิธีการปกป้องคุ้มครองรักษาพระพุทธศาสนา		
17	อิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่สำคัญที่สุดสำหรับนักเรียน เพราะเป็นหลักธรรมที่นำสู่ความสำเร็จ		

คำชี้แจง จงทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง “ใช่” หรือ “ไม่ใช่” ให้ถูกต้อง (ต่อ)

ข้อ	ประเด็นคำถาม	ใช่	ไม่ใช่
18	รักชาติ เคารพพระศาสนา เทิดทูนพระมหากษัตริย์และขจัดอบายมุขเป็นหน้าที่สำคัญของเยาวชน		
19	การมีเงินมาก มีครอบครัวและมั่งงานทำ ถือเป็นความสำเร็จสูงสุดของชีวิต		
20	การตั้งเป้าหมายที่จะไปสู่ความฝันของตนเองนับว่าเป็นการตั้งอธิษฐานจิตเพื่อชีวิตใหม่		

(สำหรับนักเรียน)

แบบวัดทัศนคติที่มีต่อการเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม

คำชี้แจง ท่านมีความคิดเห็นต่อการเข้าค่ายอบรมคุณธรรมมากน้อยเพียงใด โดยทำเครื่องหมาย ✓
ลงในช่องว่างที่ตรงกับระดับการความคิดเห็นตามความเป็นจริงมากที่สุด (ลงในช่องระดับ
การประเมิน)

ประเด็น/หัวข้อ	ระดับการประเมิน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. การเข้าค่ายช่วยให้มีสมาธิ และควมมีระเบียบมากขึ้น					
2. การมีสมาธิดีขึ้นจะเป็นประโยชน์ต่อผล การเรียน					
3. การเรียนธรรมะในค่ายช่วยขัดเกลาทำให้นิสัยดี					
4. การเข้าค่ายได้เรียนรู้ธรรมะ ได้ฝึกปฏิบัติ สมาธิทำให้มีผลกับการแก้ปัญหาด้วยเหตุผล					
5. การฝึกปฏิบัติสมาธิ การเรียนรู้ธรรมะช่วยให้ เป็นคนมีน้ำใจ					
6. การเข้าค่ายช่วยให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์					
7. ความรู้ที่ได้รับสามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้					
8. การเข้าค่ายช่วยให้รู้จักใช้ชีวิตและการอยู่ ร่วมกันกับผู้อื่นได้ดี					
9. การเข้าค่ายช่วยให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิด ประโยชน์ต่อตนเองและสังคม					
10. การเข้าค่ายช่วยให้มีความรู้ความเข้าใจ หลักธรรมในพระพุทธศาสนา					

ขอขอบพระคุณที่ให้ความกรุณากรอกแบบสอบถาม

(สำหรับนักเรียน)

แบบประเมินพฤติกรรม
การประเมินโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรม

คำชี้แจง ท่านมีความพึงพอใจต่อพฤติกรรมโดยภาพรวมของนักเรียน หลังการเข้าอบรมค่ายคุณธรรมจริยธรรมมากน้อยเพียงใด โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับระดับการปฏิบัติตามความเป็นจริงมากที่สุด (ลงในช่องระดับการประเมิน)

ที่	ประเด็น/หัวข้อ	ระดับการประเมิน				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.	นักเรียนไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับผู้อื่นโดยการเบียดเบียน รังแก ลักขโมย โกหกและหลอกลวง					
2.	นักเรียนปฏิบัติต่อเพศตรงข้ามอย่างเหมาะสม และถูกทำนองคลองธรรม					
3.	นักเรียนไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดหรือเครื่องดื่มของมีนเมา					
4.	นักเรียนสามารถปฏิบัติต่อเพื่อนฝูง ครู ผู้ปกครองอย่างเหมาะสม ถูกกาลเทศะ					
5.	นักเรียนแสดงออกถึงการให้ความช่วยเหลือ ครู เพื่อน ผู้ปกครอง และผู้อื่นอย่างเต็มใจ					
6.	นักเรียนให้ความเคารพ เชื่อฟังคำสั่งสอนของครู อาจารย์ และผู้ปกครอง					
7.	นักเรียนแสดงความยินดี เมื่อเห็นผู้อื่นได้รับความสำเร็จด้วยความจริงใจ					
8.	นักเรียนมีกิริยา มารยาท เรียบร้อยมากยิ่งขึ้น					
9.	นักเรียนมองโลกในแง่ดี โดยเห็นข้อดีของผู้อื่นมากกว่าข้อเสีย					
10.	นักเรียนสามารถควบคุมตนเองในการคิด พูด และแสดงออก					

คำชี้แจง ท่านมีความพึงพอใจต่อพฤติกรรมโดยภาพรวมของนักเรียน หลังการเข้าอบรมค่ายคุณธรรม จริยธรรมมากน้อยเพียงใด โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับระดับการปฏิบัติตามความเป็นจริงมากที่สุด (ลงในช่องระดับการประเมิน) (การนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน)

ประเด็น/หัวข้อ	ระดับการประเมิน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. เมื่อพ่อแม่มีความทุกข์ คอยเป็นกำลังใจให้ท่าน					
2. ช่วยพ่อแม่ทำงานบ้านในวันหยุดหรือหลังเลิกเรียน					
3. ประพฤติตัวที่ไม่ดีจนทำให้พ่อแม่หรือญาติพี่น้องผิดหวัง					
4. ขออนุญาตพ่อแม่ทุกครั้งก่อนออกจากบ้านได้					
5. เมื่อพ่อแม่ไม่สบายได้คอยดูแลช่วยเหลือ					
6. แสดงความเคารพต่อครูอาจารย์เมื่อพบเจอ					
7. เมื่อมีปัญหาได้ขอรับคำปรึกษา แนะนำจากครู					
8. เวลาเรียนตั้งใจเรียนและสอบถามครูอาจารย์					
9. ช่วยเหลือ ช่วยบริการงานของครู-อาจารย์					
10. ให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการเรียนอย่างเต็มที่					
11. เมื่อครูมอบหมายงาน ถือเป็นหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ					
12. แต่งกายเรียบร้อยถูกต้องตามกฎระเบียบของโรงเรียน					

คำชี้แจง ท่านมีความพึงพอใจต่อพฤติกรรมโดยภาพรวมของนักเรียน หลังการเข้าอบรมค่ายคุณธรรม จริยธรรมมากน้อยเพียงใด โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับระดับการปฏิบัติตามความเป็นจริงมากที่สุด (ลงในช่องระดับการประเมิน) (การนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน)

ประเด็น/หัวข้อ	ระดับการประเมิน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
13. ตื่นนอนแต่เช้า และไปโรงเรียนได้ทันเวลา					
14. คุยกับเพื่อนด้วยความไพเราะ อ่อนหวาน					
15. ไม่โกหก มีความซื่อสัตย์ จริงใจต่อเพื่อน					
16. เคยกล่าวร้ายหรือโกหกผู้อื่นจนทำให้เขาเสียหาย					
17. เสียสละและสร้างประโยชน์ให้แก่สังคม					
18. ชักชวนเพื่อนๆ ไปปฏิบัติธรรม เมื่อมีโอกาส					
19. ไปศึกษาปฏิบัติธรรมตามสถานที่ต่างๆ เมื่อมีโอกาส					
20. ผลการฝึกอบรมสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้					

แบบสัมภาษณ์
ประเมินโครงการอบรมค่ายคุณธรรมจริยธรรม

(สำหรับผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง)

สถานที่สัมภาษณ์.....เวลา..... น.

1. หลังการฝึกอบรม 1 เดือน โครงการอบรมมีผลลัพธ์ต่อหน่วยงาน โรงเรียนหรือไม่ อย่างไร
ด้านใดบ้าง

2. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

ภาคผนวก ค โครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรม

หลักการและเหตุผล

ในสภาวะปัจจุบันโลกอยู่ในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันอย่างสูง ซึ่งนับวันจะทวีคูณความรุนแรงมากยิ่งขึ้นเรื่อยๆ มีการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและเทคโนโลยีต่างๆ อยู่ตลอดเวลา และในฐานะที่ประเทศเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมโลก จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันอย่างรุนแรงนี้ การเปลี่ยนแปลงค่านิยมและวิถีชีวิตของคนไปสู่สังคมบริโภคนิยม ทำให้เกิดปัญหาสังคมที่ส่งผลกระทบต่อเยาวชน เช่น ปัญหายาเสพติด อาชญากรรมต่างๆ การตั้งครมภ์ก่อนวัยควร ความยากจน เด็กเร่ร่อน การใช้แรงงานเด็ก ฯลฯ

การเปลี่ยนแปลงในโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้เยาวชนหลงเพลิดเพลินในกระแสค่านิยมโลกตะวันตก ละทิ้งคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาเห็นว่าเป็นสิ่งมลาย ไร้สาระ ล้าสมัย จึงดำเนินชีวิตโดยขาดหลักธรรมยึดเหนี่ยวจิตใจ ที่จะทำให้ชีวิตมีความมั่นคงและสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ในชีวิตที่เกิดขึ้นได้เพื่อให้เด็กและเยาวชนนำธรรมะ นำหลักคำสอนที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตรประจำวัน มีพฤติกรรมที่ดั่งงามเหมาะสม การพัฒนาศีล การพัฒนาจิต การพัฒนาปัญญา ให้เกิดปัญญาในการรู้จริง รู้เท่าทันทางเจริญ ทางเสื่อมปัจจัยที่เกี่ยวข้อง รู้วิธีการป้องกัน รู้วิธีแก้ไขปัญหา สร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเองด้วยคุณธรรม ให้ผู้มีชีวิตอยู่อย่างรู้เท่าทันโลก นำพาชีวิตสู่ความสำเร็จ เพื่อเกื้อกูลแก่ตนเองและประเทศชาติในที่สุด โรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้แก่นักเรียน

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ และปฏิบัติตามหลักพุทธศาสนา
2. เพื่อให้นักเรียนมีการเรียนรู้ พัฒนาจิตและปลูกฝังจริยธรรม คุณธรรม และศีลธรรม

ตามหลักพุทธศาสนา

กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	จำนวน	236 คน
นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	จำนวน	210 คน
ผู้บริหาร คณะครูและบุคลากร	จำนวน	30 คน

การประเมินผล

ผู้จัดทำโครงการมีการประเมินผลการเรียนการสอนอยู่ตลอดเวลา ทั้งที่เป็นการประเมินพฤติกรรมในห้องเรียน เช่น ผู้เข้ารับฝึกอบรม มีความเรียบร้อยและสำรวมมากขึ้นและการประเมินที่เป็นลายลักษณ์อักษรโดยใช้กิจกรรม เช่น ก่อนจบการฝึกอบรม ทุกคนเขียนบทความของตนเองต่อการเข้าค่ายครั้งนี้ว่า มีความคิดเห็นอย่างไรต่อการเข้าค่ายครั้งนี้ มีความประทับใจอะไรบ้าง

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

นักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร มีคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรมตามหลักพุทธศาสนา มีความกตัญญูต่อบิดามารดา และครูบาอาจารย์ มีสติรู้เท่าทัน รู้จักควบคุมอารมณ์ของตนเอง และแสดงออกทางด้านอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม

**กำหนดการเข้าค่ายอบรมคุณธรรม
โครงการค่ายคุณธรรม จริยธรรม
วัดป่าไทรงาม อ.ไทรงาม จ.กำแพงเพชร**

วันแรกของการอบรม

เวลา 09.00 - 09.30 น.	คณะครู/นักเรียน เดินทางถึง วัดป่าไทรงาม - นักเรียนพร้อมกันที่ห้องประชุม
เวลา 09.30 - 10.00 น.	พิธีเปิด - ประธานจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย - นักเรียน คณะครูกราบพระ - กล่าวรายงาน - พิธีมอบตัวเป็นศิษย์ และสมาทานศีล
เวลา 10.00 - 11.00 น.	พักเปลี่ยนอิริยาบถ
เวลา 11.00 - 12.00 น.	กิจกรรมสัจญาใจ
เวลา 12.00 - 13.00 น.	รับประทานอาหาร
เวลา 13.00 - 14.00 น.	แนะนำพระวิทยากร
เวลา 14.00 - 16.00 น.	อบรมธรรมะ ตามฐานการอบรม 3 ฐาน - การเข้าถึงพระรัตนตรัย - เยาวชนไทยห่างไกลอบายมุข - จิตภาวนาเบื้องต้น
เวลา 16.00 - 17.00 น.	พัก ทำภารกิจส่วนตัว
เวลา 17.00 - 18.00 น.	รับประทานอาหาร
เวลา 18.00 - 19.00 น.	ทำวัตรสวดมนต์/เจริญจิตภาวนา
เวลา 19.00 - 21.00 น.	ธรรมะบรรยาย “ เรื่องหลักการปฏิบัติกัมมัฏฐาน เบื้องต้นและปฏิบัติธรรมเพื่อเป็นพุทธบูชา”
เวลา 21.00 - 21.30 น.	จุดเทียนอุทิศแด่คุณธรรม
เวลา 22.00 - 04.00 น.	พักผ่อนเข้านอน

วันที่สองของการอบรม

เวลา 04.00 - 05.00 น.	ตื่นนอนทำภารกิจส่วนตัว
เวลา 05.00 - 06.00 น.	สวดมนต์ไหว้พระ/เจริญจิตภาวนา
เวลา 06.00 - 07.00 น.	กิจกรรมเดินจงกรม
เวลา 07.00 - 08.00 น.	พักทำกิจส่วนตัว/อนาមยวัต
เวลา 08.00 - 09.00 น.	รับประทานอาหารเช้า
เวลา 09.00 - 10.00 น.	ธรรมะบรรยาย “เรื่องหลักธรรมที่ควรนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน”
เวลา 10.00 - 11.30 น.	ธรรมะภาคปฏิบัติ (ยืน-เดิน-นั่ง-นอน)
เวลา 11.30 - 13.00 น.	รับประทานอาหารเช้า
เวลา 13.00 - 14.30 น.	กิจกรรมนันทนาการเกมส์คุณธรรม
เวลา 14.30 - 16.30 น.	อบรมธรรมะ ตามฐานการอบรม 3 ฐาน - กตัญญูบูชาคุณ - การเป็นศิษย์ที่ดีของครูบาอาจารย์ - จิตภาวนาเบื้องต้น
เวลา 16.30 - 18.00 น.	พักทำภารกิจส่วนตัว
เวลา 18.00 - 19.00 น.	รับประทานอาหารเช้า
เวลา 19.00 - 20.00 น.	ทำวัตรสวดมนต์/เจริญจิตภาวนา
เวลา 21.00 - 21.30 น.	พิธีจุดเทียนสู่ความเป็นพุทธบุตร
เวลา 22.00 - 04.00 น.	พักผ่อนเข้านอน

วันที่สามของการอบรม

เวลา 04.00 - 05.00 น.	ตื่นนอนทำภารกิจส่วนตัว
เวลา 05.00 - 06.00 น.	สวดมนต์ไหว้พระ/เจริญจิตภาวนา
เวลา 06.00 - 07.00 น.	กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์/ตักบาตรพระสงฆ์
เวลา 07.00 - 08.00 น.	พักทำกิจส่วนตัว/อนาមยวัต
เวลา 08.00 - 09.00 น.	รับประทานอาหารเช้า
เวลา 09.00 - 10.00 น.	กิจกรรมตักบาตรความดี
เวลา 10.00 - 11.30 น.	กิจกรรมกระจกส่องใจ (แสดงความคิดเห็น)/ ข้อเสนอแนะ/สรุปการเข้าค่ายอบรม

เวลา 11.30 - 13.00 น.

รับประทานอาหาร

เวลา 13.00 - 14.00 น.

ผอ.ร.กล่าวปัจฉิมโอวาท/ตัวแทนนักเรียนกล่าวขอบคุณ/
พระวิทยากรแสดงความคิดเห็น/พิธีขอมาพระอาจารย์/
ถวายเครื่องไทยธรรม/เก็บสัมภาระ ของส่วนตัว/เดินทางกลับ

ภาคผนวก ง ภาพประกอบ

กิจกรรมจิตภาวนาเบื้องต้น

กิจกรรมเดินจงกรม

ธรรมะภาคปฏิบัติ

กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์/อนามั้ยวัด

ทำวัตร/สวดมนต์ไหว้พระ

ตักบาตรพระสงฆ์

จุดเทียนสู่ความเป็นพุทธบุตร

ธรรมะภาคบรรยาย

